

Reuniunea învățătorilor

Apare odată în lună.

Proprietar editor : Reuniunea învățătorilor români dela școalele popor. conf. ort. din protopopiatele arădane I—VII.	REDACTOR : IOAN CRIȘIANU învățător.	Manuscrisurile și corespondența se vor trimite redact. în Székud- var (Arad m.) iar abonamentele cassarului Iuliu Groșorean în Galsa-Világos.
Comitetul de redacție : Dim. Boarin, I. Borlea, Hersilia Cadariu, Nic. Cristea, Teodor Cherechean, Petru Colțeu, Pavel F. Dăriea, Iuliu Groșorean, Teodor Mariș, Iosif Moldovan, Dim. Olariu, Dim. Popoviciu, George Pleș, Avram Sădean, Iosif Stanța și Petru Vancu.		
Abonament : pentru Ungaria 5 coroane. — Străinătate 7 coroane.		

Zorile reînvierii.

Divul imperator, despre ale cărui mari isprăvi ne vorbește Columna din Roma, stobozită în blocuri de marmoră, a lăsat — ca patrimoniu — urmașilor săi virtuți..... pe cari aceștia și-le-au validat cu o putere și consecvență, ce a făcut epocă..... în istoria genului omenesc.

Evoluția popoarelor însă, sau mai bine destinul, și-a vârit degetele în viața ticnită a acestui popor și peste un secol și jumătate : chiar atunci, când descendenții și-au ajuns apogeul înfloririi, exprimat prin forma lapidară »Dacia felice« — învaziunea vandală i-a decimat.

Forța majoră a lucrat și aici și încă cu efect, Aurelian, a cărui amintire duiosă se păstrează până azi în legendele noastre — a dat ordinul de retragere. Partea cea mai mare rămasă aici : strămoșii — prin aceasta rumpere fatală — s'au desbinat de mama lor : Roma, carea i-a ocrotit. Adăpostul lor rămân munții și văile. Aceasta împrejurare a fost deajuns, ca neamul nostru să fie conziderat de dispărut sau neexistent. Convingerea ginților împrejmuitoare — în aceasta privință se înțeți tot mai mult, deoarece istoricii mărunți.... încetară de a-și mai instrua lira.

Cel mort însă a înviat!

După trecerea alor aproape zece secolî, iată că se ivesc falnicii descendenți ai »Cetății eterne«. Dar terenul le este mic.... Radu Negru, mai târziu Bogdan Vodă, își îndreaptă ochii lor de cultur.... și măresc orizontul românesc spre răsărit!! Pe un moment românimea duce o viață mulțumitoare, uneori presărată cu noroc. Cântecul însă nu ține mult.

Vremile de restriște, urgia potestăților, mai mici și mai mari, a isbit când mai slab, când mai tare în obiditul popor așa fel, că el — pe lângă toate aspirațiile lui noble — a fost numai tolerat.

Astfel au înțeles omnipotenții evanghelia lui Mesia!.... Nu lumina, ci mai vârtos întunerecul de veacuri a străbătut coliba românului. Și — pe când era ca bezna ucigătoare să-și întindă mai tare și mai sinistru aripele sale, de pe mica insulă Corzica licărește o Luminică... care, potențându-și flacăra, produce un cataclism continental, cu urmări favorabile pentru toate națiunile, cari au însătat după lumină.

Preceptele divinului Dascăl, propovăduite de optsprezece secolî, abia acum încep să se întroneze mai cu zor în masa popoarelor.

Ca luceafări — pe orizontul românismului — apar marcantele figuri ale nemuritorilor mari dascăli: Samuil Clain, Petru Maior și Gheorghe Șincai. Acești mari bărbați sunt precursorii învăpăiați ai renașterii naționale. Acești mari bărbați formează trinitatea noastră nu numai națională, ci și culturală. Ei au dat primul impuls de dezvoltare școlii române. Ei au fost apostolii, cari, cu cuvântul și cu peana, au deșteptat și apărat cultura și simțul național.

Zori se ivesc, soarele răsare,
Nu-i cu puțință noapte să mai fie
Apune ceata ce ne domnea tare

Ridică-ți capul și privește 'n lume,
La nații ce odată 'n negură zăceau,

Cearcă, ispitește, cum de pe al lor nume
S'a putut șterge ceața ce-i acoperea.

Asfel a cântat bardul național: *Andrei Mureșan*, sugerat de curentul ce a schimbat mai spre bine modul de manifestare al geniului românesc, — pe care bard alt luceafăr al cugetării românești: *Mihail Eminescu*, în »*Epigoni*«, îl numeste: »*Preot deșteptării noastre, semnelor vremii profet*«.

Cheorghe Lazăr, alt luceafăr al deșteptării și reînvierii noastre naționale, trece munții și deschide cel dintâiu focular al culturii naționale. Atmosfera se curăță mereu de influența și puterea culturii stăine, care a năpădit-o. Era fanariotă apune.

Dincoace, Moise Nicoară, cu inima și sufletul său mare, lucrează pentru desrobirea neamului din întunerecul amenințător. De numele lui se leagă și înființarea celui mai puternic focular cultural al Românilor din aceste ținuturi: întemeierea preparandiei române din Arad, al cărei centenar se va serba în curând.

Coroana acestor mari luceafări o formează nemuritorul metropolit Șaguna, carele a dezvoltat o acțiune prodigioasă pentru concentrarea forturilor noastre naționale: biserica și școala. Iată deci tot atâția bărbați mari, cari prin munca lor titanică, — au precipitat ivirea zorilor reînvierii culturale poporului românesc, a aceluși popor, care s'a luptat mai mult pentru limbă decât pentru viață. În acestea zile mari: »*Să ne curățim simțirile*« și privind trecutul nostru sbuciumat, să ne închinăm acelor mari Umbre, cari ne-au luminat mintea și nobilitat inima!

Ioan Crișianu.

† Dr. Petru Șpan.

(1860—1911).

O podoabă a corpului nostru didactic, distinsul și simpaticul profesor dela Seminarul Andreian din Sibiu,

Dr. Petru Span, nu mai este între cei vii. Chiar în ziua precedentă morții Lui, întâmplată la 15 Martie n. a. e., primim numărul trei al revistei »Vatra Școlară«, redactată cu atâta aparat științific pedagogic de dânsul, și devoram cu spiritul meu munca depusă acolo cu atâta tact și iată — cu 24 ore mai în urmă — sirma telegrafică și aduce trista veste a disparițiunii Lui pe alte plaiuri.... »unde nu este durere nici întristare«.

Moartea năpraznică: aceasta ultimă analiză a filozofiei omenеști, l-a răpit chiar atunci, când era în toiul muncii.

Școala română pierde prin moartea lui Dr. Petru Span pe unul din dascălii săi cei mai harnici, mai iscușiți și cu cunoștințe mai vaste pe terenul educațiunii și instrucțiunii. Ca elev a faimosului profesor: Dr. Rein din Iena, a fost un aderent intransigent al principiilor lui Herbart și Ziller.

A condus și redactat cele mai bune reviste de specialitate, anume: »*Pedagogia nouă*«, »*Foaia pedagogică*« (în colaborare cu Dr. Daniil P. Barcian) și în timpul din urmă »*Vatra Școlară*«. A scris mai multe opuri pedagogice de valoare și manuale școlare. Prima sa lucrare în limba germână este: »*Die Fortbildung der Paedagogik Herbarts durch Ziller*« ¹⁾ carea totodată i-a fost și teza de doctorat.

Din toate scrierile defunctului ai putut constata numai decât pe adevăratul pedagog: psiholog bun, cu un *stil limpede*, dar în acelaș timp elegant, miezos, exempt de lacuna pleonasmelor. Despre acest adevăr ne vorbesc următoarele sale lucrări:

1. *Idei pregătitoare în pedagogie.*
2. *Treptele formale ale învățământului.*
3. *Lecții de didactică.*
4. *Lecții de psihologie.*
5. *Lecții de pedagogie.*
6. *Povești pentru anul I. școlar.*
7. *Viața și activitatea lui Dr. Daniil P. Barcian.*

¹⁾ Desvoltarea (ulterioară) a pedagogiei lui Herbart prin Ziller.

8. Școala lui Șaguna.

Numai cine va fi cetit operele acestui pedagog român: va cunoaște sufletul și va ști aprecia mintea luminată a lui Dr. Petru Șpan.

Ca manuale școlare dela raposatul ni-a rămas:

1. *Noul abecedar.*

2. *Carte de cetire a II-ă* și ca manual auxiliar (la abecedar): *Călăuza noului abecedar*, cari lucrări asemenea ne pun în lumină pe destoinicul cunoscător de sullete.

Dr. Petru Șpan a fost nu numai un distins pedagog, ci și un fervent cultivător al literaturii românești, scriind articoli literari-științifici la diferite foi ale noastre, ca *Lu-ceafărul*, *Biserica și Școala*, *Tribuna*, *Telegraful* etc.

Dr. Petru Șpan a fost omul, carele a știut încuraja și apreția munca serioasă și deamnă de atențiune a dascălului românesc și aceasta subscrisul o știe — în mod deosebit — din propria-i experiență: când m'-s'a dat prilej să cunososc nobilele-i intențiuni.

A avut — la studiile sale — un captivant și sugestiv dar de predare, așa, că l-ai fi tot ascultat și aceasta o știu și mai bine foștii săi elevi, cari s'au perondat în cei 20 uni cât a întreținut focul sacru al culturii și iubirii de neam la catedra din Sibiiu.

Cu adevărat comuna-i natală Lupșa (cott. Turda Arieș) poate și trebuie să condoleze perderea acestui distins fiu al ei, iar corpul nostru didactic cu atât mai mult are să facă aceasta, căci *Dr. Petru Șpan a fost unul din acei rari factori, cari au contribuit în mod simțitor la luminaarea și însuflețirea bietului dascăl românesc.*

O lacrimă depunem și noi pe recele-i mormânt!

Dormi în pace suflet nobil! ²⁾

Bujecanul.

²⁾ Prezidentul Reuniunii noastre învățătorești, cu ocaziunea morții neuitatului profesor Dr. Petru Șpan, a espedat pe adresa P. C. S. D. Dr. Eusebiu Roșca, director seminarial în Sibiiu, următoarea telegramă: „Reuniunea învățătorilor români ort. din protopopiatele aradane I—VII deplânge moartea distinsului pedagog Dr. Petru Șpan.“

Răsplata unei munci cinstitute.

Împlinirea cu scumpătate a datorințelor trebuie să fie idealul fiecărui bărbat ce se respectă. Cât pentru noi, învățătorii, aceasta se impune. Căci adevărat, nicăiri întrelăsarea împlinirii datorințelor nu are, nu poate avea urmări atât de fatale, atât de dezastruoase, ca tocmai în școală. În tot locul întrelăsarile se mai pot corege. În școală însă nicidecât, sau foarte cu anevoie. Activitatea dascălului este activitatea medicului. Mai mult! Căci până când activitatea medicului se rapoartă mai ales asupra corpului, până atunci, învățătorul trebuie să deie atențiune, în egală măsură, atât corpului cât și sufletului. Căci „*mens sana in corpore sano*“. Minte sănătoasă în corp sănătos. Și ce lucru, ce muncă grea și islovitoare de nervi este aceasta! Numai cine are a săvârși o astfel de muncă, este și poate fi în stare a înțelege deplin rostul și greutatea acestei munci. Dacă este greu, ori dacă este merit a vindecă sau a ști vindecă corpul, care cade sub senzuri, de o mie de ori e mai greu a cultivă, sau mai bine zis a desvoltă, a da directivă sănătoasă sufletului, care nu se poate vedeă și prin urmare nu cade sub senzuri. Până când medicul ajută omenimii pentru un timp oareși-care numai, până atunci dascălul dă viață și pregătește omenimea pentru toate timpurile. Și cu toate aceste, ce deosebire este astăzi încă în lume în aprecierea muncii învățătorului în comparație cu a altor factori. Căci până când și lucrul cel mai neînsămnat al altor factori este apreciat cu multă larmă, cu mult sgomot, până atunci fecunda muncă a dascălului, căruia omenimea are să-i mulțumească în cea mai mare parte, aproape toate bunurile de cari dispune, dacă și nu este disconziderată, la tot cazul însă este lăsată, de cele mai multe-ori, în umbră și foarte puțin apreciată. Și cu toate aceste dascălul susține, că împlinirea cu scumpătate-a datorințelor sale este pentru sine un ideal. Nu laudele, nu vorbele sgomotoase, făcute

În jurul lui, sunt pentru el ținta activității sale, ci munca și iară munca, înainte și tot înainte, fără preget, căci el știe pentru cine și pentru ce muncește.

Sunt însă timpuri, când și pentru învățător *împlinirea datorințelor este deadreptul un merit*. Numai cine nu cunoaște activitatea dascălului și împrejurările grele între cari a trebuit și este silit să muncească acest modest pioner de 36 de ani și cu deosebire de 4 ani încoace, va contesta adevărul acestei aserțiuni. Căci de 36 de ani și cu deosebire de 4 ani încoace, pe lângă toată munca sinceră și desinteresată a dascălului, pe lângă tot zelul și abnegațiunea sa nobilă, acest factor indispensabil și de cel mai real folos pentru țaria și viitorul neamului nostru, nu știe de a lucrat, ori de a muncit în deajuns și mai ales nu știe cum și când a putut satisface datorințelor sale în măsura, de a putea răspunde și *imposibilului ce i-se cere*.

Iată de ce și pentru ce ne bucurăm noi, învățătorii, când, pe lângă toată modestia, nota caracteristică a acestui valoros și matur corp, am putut afla, că în butul vremilor grele și în condițiunile cele mai cinstite, unul dintre cei mai distinși și mai bine meritat coleg și dascăl al nostru: *Iosif Moldovan*, directorul școalelor noastre rom. ort. din Arad și prezidentul general al Reuniunii noastre învățătoresți, este înaintat de Comisia administrativă a orașului Arad, la propunerea Mag. Sale dlui inspector regesc, Varjassy Árpád, conzilier regesc, Înaltului ministru de culte și instrucție publică spre *distingere*. În adresa sa către Înaltul ministru de culte și instrucție publică, Comisia administrativă a orașului Arad, la propunerea Mag. Sale dlui inspector școlar, Varjassy Árpád, conzilier regesc, cere pentru distinsul nostru coleg, Iosif Moldovan, un adaus personal anual de 200 cor. drept răsplată pentru activitatea sa de dascăl neeseptionabilă și devotamentul cu care a știut servi școala în decursul lungii sale activități de peste 29 de ani.

Mulți, oarte mulți cunosc pe acest harnic și valoros reprezentant al școalei noastre românești. Și cu toate a-

ceste, poate, vor fi mulți și de aceia, cari să nu-l cunoască mai de aproape și după adevărata lui valoare.

Cine este Iosif Moldovan? El este unul dintre acei modești dascăli români, carele îndemnat de acele frumoase și mult vorbitoare cuvinte ale unui filozof german, că »cultura și știința fac pe om liber«, de peste 29 de ani muncește din greu, de multe, foarte de multe ori făcând din noapte zi, pentru a putea răspunde cu cinste și demnitate frumoasei, dar grelei sale chemări. El este acel devotat și credincios fiu al bisericii și neamului său, careie fără multă vorbă, fără sgomot, totdeauna, în cursul activității sale de peste 29 de ani, a mișcat și mișcă totul ce a putut și poate, a știut și știe, pentru binele și prosperarea lor. Și nu odată, pentru munca și desinteresul său, alții și nu el, a secerat laurii.

El este colegul credincios, totdeauna mândru de colegii săi, este dascălul probat, cu multă experiență de viață și pedagogul abil și distins. Și tocmai pentru aceea, Veneratele noastre superiorități diecezane, nu odată au luat în conziderare probatele sale experiențe pe terenu școlar. Iar noi, învățătorii, pe lângă dragostea ce i-o păstrăm, după trecerea la cele vecinice, a înveci neuitatului nostru fost profesor și prezident de pie memorie, *Teodor Ceonțea*, i-am încredințat destinele Reuniunii noastre învățătorești, alegându-l de prezident al acesteia, pe carea de o grămadă de ani o conduce din progres în progres.

Dar ce a făcut Iosif Moldovan în cursul activității sale de peste 29 de ani pentru școala românească și învățătorul său? Aici, Doamne, multe, foarte multe as avea de zis. Mă restrâng însă numai la unele. Înainte ce toate a dat bisericii și neamului său atâția și atâția fii buni și credincioși. Un Dr. Tiberiu Bredicean, secretar la »Albina« din Sibiiu, Dr. Caius Bredicean, avocat în Lugos, Dr. Emil Sfetcu, avocat, Dr. Isac, medic, Dr. Dinitrie Truța, candidat de avocat, Aurel Nadra, funcționar la căile ferate etc. etc., tot elevi de ai săi, fac astăzi cinste bisericii și neamului nostru. Unde mai sunt apoi mulțimea de

țărani, industriași și comercianți, cari toți, toți lui au să mulțamească, în cea mai mare parte, bună starea și stima la care au ajuns? A scris, în colaborare cu alți distinși colegi, atâtea manuale de școală, cari azi, în aceste vremuri atât de nepriincioase, fac reale servicii școalelor și învățătorilor noștri. Distins cu încrederea superiorității diecezane și a marelui societăți românești, ca membru în Conzistor, câte servicii n'a adus, în aceste vremuri grele, școlii și sârmanilor noștri colegi-dascăli? Ce să mai zic apoi și de multele și prețioasele creațiuni din sânul Reuniunii noastre învățătoarești; creațiuni, cari în mare parte, sunt nutrite de spiritul său ager și prevăzător și legate de numele său.

Și cu toate aceste, acest merituos bărbat de școală, nici când nu a căutat lauda prestațiunilor și a activității sale. Iar noi dascălii, dacă cu prilejul distingerii ce i-s'a făcut, fără a umblă după ea, îi aducem publice felicitările și urările noastre de bine, o facem, pentru că vedem răsplătindu-se prin aceasta după merit munca cinstită a unui om de bine și cinstit, a unui dascăl merituos, a unui caracter integru, lucru atât de rar astăzi în viața noastră publică.

Iată, în trăsuri de tot generale, cine este și ce a lucrat Iosif Moldovan pentru școală și prosperarea ei! Ne bucurăm din tot sufletul, că activitatea laborioasă și onestă a acestui vrednic și distins dascăl român este astăzi nu numai recunoscută, ci și răsplătită după merit și din partea superiorității lumești.

La mulți ani!

Dimitrie Popoviciu,
învățător rom. ort.

Elemente de cultură și educațiune în literatura profană.

I.

Filozofii tuturor timpurilor s'au ocupat cu prediicție de problema sufletului omenesc, care pare ca o enigmă

vecinic nedeslegată. Din cercetările asidue și continue, totdeauna însă iese ceva la lumină, fără să se poată ajunge la rezultate definitive, precum se întâmplă aceasta în lumea materială. Greutatea, — incontestabil — provine dela complexitatea și modul de funcționare al sufletului omenesc.

Dacă este interesant să se știe cum funcționează sufletul omenesc la oameni cu mintea normală, cu atât mai interesant este să se știe, cum funcționează la oamenii, cari prin darurile hărăzite dela natură, să ridice peste mulțime: la genii, la artiști.

Geniile sunt foarte profunde, precum profunde sunt și artele, ce le reprezintă. Dacă deschidem istoria războaielor, găsim genii militare; dacă deschidem istoria artelor, găsim genii muzicale, genii în poezie, genii în pictură, genii în sculptură.

Ar fi o muncă zădarnică a discuta *superioritatea* unei arte, față de alta, precum zădarnic ar fi a discuta *superioritatea* unui geniu (artist), față de altul, în ceea ce privește idealul ce-l urmărește fiecarele. Toate artele tind la perfecționarea și nobilitarea sufletului omenesc; toate lucrează întreolaltă în cea mai perfectă armonie, complectându-se una pe alta, și ar fi nespus de greu a afla linia de limită unde începe și unde sfârșește rolul educativ al fiecăreia.

* * *

Ca oameni de specialitate, dintre toate artele, pe noi mai mult ne interesează produsele poezilor, fie aceia versificatori, fie prozatori.

Fiind vorba de poeți, credem de necesar a aminti în treacăt, că la aceștia, dintre toate facultățile, cea mai dezvoltată este *fantazia*, iar în acțiunile lor sunt conduși în cea mai mare parte de *sentimente*.

Judecând după importanța educativă a sentimentelor, credem a nu greși, dacă punem pe planul întâiu sentimentele *religioase*, deoarece credința este busola vieții, care

conduce pe om prin mijlocul mării înviforate la liman, să ilustrăm faptul acesta prin o pildă literară.

Pe Anteea, o nobilă romană — din romanul »Să-l urmăm!«, al celebrului scriitor polon Sienkiewicz, o urmărește ca o fantomă urâtă: Hecata (zeița nopții). Ca să se vindece de aceasta boală sufletească, nu e de ajuns hecatomba, dăruiată zeilor de soțul ei Cina, patrician roman. Înzădar sunt cântăreții egipteni-beduini cu fluerile lor de pământ; cântecele lor resunătoare nu asurziau pașii ființelor nevăzute. Înzădar pustiile din împrejurimile Menfisului, umbra piramidelor înalte n'o scapă de vedeniile înspăimântătoare. Cu atât mai puțin îi ajută vrăjitoarele și magii, cari o încunjurau zilnic în Alesandria.

Ce n'a putut să vindece nici darurile aduse zeilor, nici cântecele beduinilor, nici piramidele înalte, nici farmecele vrăjitoarelor și a magilor, a vindecat *credința* neclatită în Isus Christos, ce s'a infiltrat în sufletul ei în momentul răstignirii. Compătimirea celui osândit, recunoașterea nevinovăției, desnădejdea amară a lui Cina, în momentul ultim, că nu s'a folosit de ocaziune să-i vindece soția, până a fost Isus în viață, toate o întăreau în credința, care i-a adus vindecarea. Din acel moment Hecata a perit ca prin minune. Inspirată de credința dumnezeiască, în locul fanteimei urâte, momentul învierii i-s'a arătat în toată splendoarea sa. Eată cum descrie celebrul scriitor acest moment:

»Eră amiazi.

Deodată Anteea deschise ochii și zice cu o voce ciudată:

Caius, dă-mi mâna!

El se ridică iute, cu sângele înghețat în vine: îngrozitorul moment al vedeniilor s'apropiă.

— Vezi tu — zise tinăra femeie — acea lumină, care se adună colo în aer? Cum tremură, schinteiază și vine în spre mine...

— Anteeă, nu privi într'acolo, strigă Cina!

Dar minune! Fața sa nu arătă nici o groază. Buzele

fi se deschisera, ochii devenira din ce în ce deschiși, mai mari și o nemăsurată bucurie scaldă fața ei.

— Un zid de lumină vine către mine, zise ea. Văd!... El este!... E Isus din Nazaret!... Surâdel!... O, blândul!... Milosul!... Mânile lui străpunse, să întind spre mine ca și ale unei mame!... Caius! El îmi aduce sănătatea, scăparea și mă chiamă la dânsul!...

Cina, foarte palid, răspunse :

— Dacă ne chiamă, *să-l urmăm!*..."

Ce moment mai înălțator pentru întărirea credinței creștine! Ce descriere plastică și ce mijloc eminent de aprofundare a sfintei evanghelii! Pare că azistăm de față la mărita înviere.

* * *

După sentimentele religioase, din punct de vedere educativ, incontestabil, cele mai importante sunt sentimentele *părinților* față de copii, ori invers, a copiilor față de părinți, proprii chiar și popoarelor selbătice. De astfel de sentimente — precum e natural — e destul de bogată și literatura noastră. Reproducem din acest soi 2 strofe, cari sunt adevărate mărgăritare ale poeziei române :

I.

„Erau trei sârmanii... doi copii ș'o mamă,
Și pâne?... Un singur codru 'ntr'o măramă;
Mama-l frânge 'n două și dete pe rând
La fieștecare câte-o părțicea.
— „Mamă!“ atunci copiii ziseră plângând,
„Ție ce ți rămâne?“ — „Voi“ — răspunse ea.

Ales. Depărățianu.

II.

„O mamă, *dulce* mamă, din negură de vreme
Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi;
Deasupra criptei negre a *sfântului* mormânt
Se scutură salcânii de toamnă și de vânt,

Se bat încet din ramuri, îngână glasul tău...
Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu“.

M. Eminescu.

Câtă gingăsie, câtă iubire sfântă, se reoglindează din aceste crâmpoie! Ce pilde vecinic grăitoare, demne de urmat, pentru generațiunile din ce în ce mai egoiste și cu viața familiară tot mai moartă!

* * *

Înrudit cu aceste sentimente este *iubirea față de copiii cei mici*, un sentiment, care în formă de instinct, e foarte dezvoltat chiar și la animale. Un astfel de sentiment avem concretizat în forma cea mai perfectă a artei la poetul Goga, în poezia »Clăcași«, unde sunt descriși nefericiții de clăcași, cari muncesc din greu în razele dogoritoare ale soarelui, fără să le fie iertat să-și șteargă măcar sudorile, pe când alătura, într'un răzor, pe un biet de straju, sărmana mamă își alăptează copilul.. Sentimentele ce urmează sunt proprii ale poetului, dela care mai ales noi, educatorii, am avea foarte mult de învățat. Ascultați!

— „Cutremurat de clipa asta sfântă,
Un gând simțiam cum sufletu-mi frământă,
Cum mă supune gândul și mă 'ndeamnă,
Poruncitor cum drumul mi-l arată:
Ca un proroc cu fața 'nbujorată
Să cad la poala mamei din țărănă
Și sărutându-i inasprita mână
Și haina ei de sfântă preacurată
Genunchii mei să-i plec de inchinare!
Și pe copilul ce zimbește 'n pace,
Înfășurat în scutece sărace,
Eu să-l ridic cu brațele amândoaună
În strălucirea arșiței din slavă,
În razele ce cad dogoritoare,
Să-l înfrățesc cu vulturul din zare
Și să-l cunun cu doina din dumbravă!“

Câtă abnegațiune, câtă coborîre din sferile senine și înalte ale artei, pentru nobilul ideal de a ne îngriji de un copil lăsat în grija sortii. Prin ridicarea copilului, cu «brațele amândouă», poetul ne indică un întreg sistem de educațiune: *de a ridica întreg poporul din robia, mizeria și bezna în care zace de veacuri*. Cine nu se va înfiora, cetind aceste versuri în fața realității crude, înțelegând rostul momentelor istorice, în cari ne zbatem? Și cine nu se va nizu, în raport cu puterile sale proprii, ca cauza sfântă a neamului său să o scoată cu un pas mai înainte la liman?

* * *

Un înalt sentiment nobil este și *iubirea de țară și de neam*, care îl ridică pe om peste vederile și interesele sale înguste, izvorite din egoism, însoțindu-l cu semenii săi, la bine și la rău, pentru realizarea intereselor mai înalte, umanitare.

I. Stanca.

Regele Matei.

(Lección practică din istorie).

* *Ținta generală*: Azi vom învăța despre dreptul Matei.

Ținta specială: Mai înainte vă voi spune, cum s'a întâmplat alegerea de rege a lui Matei și că cum a domnit el în anii cei dintii ca rege.

Predarea: Muri Ladislau al V-lea. La care an? (1457). În anul următor, pe la început, s'a și conchemat adunare pentru alegerea de rege. La aceasta adunare s'a dus și un unchiu al lui Matei cu numele Mihai Szilágyi, ducând cu el și 20.000 de soldați la Buda, unde era să se țină alegerea. Ei erau hotărâți, ca pe Matei să-l aleagă

* Fiind tema cam lungă, o împărțim în unități metodice. În oara de cetire premergătoare vom alege astfel de pieze de cetire a căror conținut se referă la tema aceasta, spre pildă: Lupta de pe Câmpul panei. Regele Matei în Cluj etc.

de rege. Alegerea în adunare a mers cu greu, fiindcă Matei avea dușmani pe Cilley și Ujlaki, cari nu voiau ca el să devină rege. Văzând Szilágyi, cu oamenii săi, de pe Dunărea înghețată, că domnii cei mari nu se pot înțelege pe cine să aleagă, fiindu-le și frig, începură a striga: „Traiască regele Matei!” Auzind aceasta domnii cei mari, alesera și ei pe Matei de rege.

Matei era numai de 15 ani și era închis la Podiebrad, regele Bohemiei, pentrucă după moartea lui Ioan Hunyadi, dușmanii Hunyadeștilor au făcut pe regele Ladislau de pe Matei, fiul lui I. Hunyadi, l-au prins, iar la un alt fiu al lui I. Hunyadi i-au tăiat capul. Pentru această faptă a regelui, țara s'a înfuriat și regele a fugit în Praga, ducând cu el și pe Matei, unde Podiebrad l-a închis. După ce îl alesară pe Matei de rege, a mers o deputație — adecă mai mulți oameni aleși pentru aceasta — după el, cari l-au și adus pe Matei cu bucurie acasă.

De câți ani zise-i că a fost Matei? (15). Cam tinăr rege. Pentru aceia au pus lână el de guvernator pe unchiul său Mihai Szilágyi. Aceasta însă n'a succes, adecă n'a izbutit așa bine pe cum se credea, pentrucă Mihai Szilágyi a fost un om cam tare de fire și cu Matei trata ca și cu un prunc. Matei însă, deși tinăr, era înțelept, curajos și bun de inimă și știa cugeta ca și un om de 25 de ani.

Ce credeți voi, oare plăcutu-i-a lui Matei cum trata Szilágyi cu el? Nu i-a plăcut, ci el voia să cârmuiască și singur, de aceia, când Szilágyi făcea ceva, ce nu-i plăcea lui Matei, îi spunea și îl făcea băgător de samă.

Aceasta iar nu-i placea lui Szilágyi. Văzând aceasta Matei, l-a închis în cetatea Világos (Siria). Mai târziu, împăcându-se cu regele, iar l-a slobozit. Apoi s'a dus la hotarele țării, ca să le apere contra Turcilor, cari însă odată îl prinsără și ducându-l la Constantinopol, lui Szilágyi i-au tăiat capul.

Reproducere: Când a murit Ladislau? Când s'a ales Matei de rege? Cum s'a întâmplat alegerea lui? Unde a

fost Matei atunci? Cum a ajuns el închis la Podiebrad? La început numai singur a domnit? Ce s'a întâmplat între Matei și Szilágyi mai târziu? Ce s'a întâmplat cu Szilágyi, după ce a scăpat din închisoare?

Aprofundare în materie: Ce credeți voi despre alegerea lui Matei, de ce a dus Szilágyi pe cei 20.000 de soldați cu el?

Dacă el era sigur că adunarea va alege pe Matei, avea atunci lipsă de soldați? Nu! Așa dară pentru ce i-a dus? (Pentru că, dacă adunarea nu ar fi voit să-l aleagă pe Matei, să-o silească el cu soldații, pe cum a și făcut-o). De unde a știut Szilágyi că nu vor voi toți pe Matei de rege? (Fiindcă Hunyadești aveau și dușmani pe Cilley și Ujlaki). Meritat-o I. Hunyadi să aibă dușmani, căci el a fost om drept, viteaz și apărător de țară? (Pentru că oamenii răutăcioși totdeauna invidiază — le pare rău — înaintarea altora și dacă au câștigat-o cu vrednicia lor.) S'apoi se temeau și de aceia, că dacă Matei va deveni rege, își va răzbuna contra lor, deși Matei aceasta n'a făcut-o, fiind un om bun de inimă. D'apoi ce ziceți voi la asta? — Matei om bun de inimă și totuș a închis pe unchiul său în temniță. (Pentru că așa trata cu el ca și cu un prunc). Da, și pe lângă asta s'a fost făcut prețin cu dușmanii lui Matei și lucrau contra lui.

Sistemizarea unității prime: Mai mulți școlari povestesc cele întâmplate. Cine mi-ar ști spune, în câteva cuvinte, că despre ce vorbirăm până acum? Despre alegerea de rege a lui Matei. Despre domnia lui împreună cu Szilágyi. Așa! Scriele aceste pe tablă!

Unitatea a II.

Ținta: Acum vă povestesc despre rezbelele lui Matei.

Predarea: Avut-a Matei dușmani? (avut.) Avuț zeu și încă neîmpăcați, s'au înpretinit și cu Szilágyi, ca să poată lucra contra lui, dar neputând așa, s'au dus la Frideric, împăratul germaniei, și l-au chemat să vină să ocupe (se iee) tronul lui Matei.

Frideric i-a și ascultat și a venit contra lui Matei cu armată și l-a și bătut. Iar contrarii lui Matei, ce credeți, ce au făcut? (s'au bucurat.) Ba și lor le-a fost rușine de lucrul lor și s'au întors de către Frideric, către Matei. Matei încă i-a iertat, apoi au luptat împreună cu Matei și au bătut pe Frideric, care s'a și reîntors în țara sa.

Reproducere: Ce făcură dușmanii lu Matei? Și cum s'a terminat rebelul acesta cu Frideric? Cu cine a avut dar Matei mai înainte rebel? (cu Frideric.) Scrieți pe tablă: Frideric.

Nu numai cu Frideric a avut Matei rebel. El bată și pe Giscra, un conducător ceh, cu care mai pe urmă s'a și împăcat și apoi împreună s'au luptat contra Turcilor, pe cari i-au și bătut mai de multeori. După aceste învingeri a reocupat Bosnia. Prin atâtea învingeri s'a mărit puterea și cinstea lui Matei. Apoi luă și dela Frideric coroana maghiară, cu care apoi la anul 1464 s'a și încoronat.

Reproducere: Cu cine a avut Matei după Frideric rebel? Și cum s'a terminat? Apoi contra cui s'au luptat? Dar asta cum s'a terminat? Când a luat coroana dela Frideric? Scrieți dar pe tablă: Giscra, Bosnia și 1464.

După încoronare, la 2 ani, s'a încurcat Matei în rebel cu Podiebrad așa: Podiebrad a fost de religiunea husită și numai pentruca se poată fi rege, s'a făcut catolic, dar pentru aceia el tot mai mult ținea la religiunea sa, ba asupra pe catolici. Papa a partinit pe catolici și a provocat pe Frideric să apere pe catolicii boemi față de Podiebrad. Frideric însă n'a voit și nici n'a cutezat să înceapă rebel cu Podiebrad. Atunci papa s'a întors către Matei, cerându-i, să apere el pe catolicii din Boemia și să alunge pe Podiebrad de pe tron. Matei a și atăcat cu armata sa pe Podiebrad și s'au și luptat mult, dar totuși nu l-a putut învinge. În timpul acesta Podiebrad a și murit și după el urmă pe tron fiul său Vladislau. Cu acesta însă Matei nu s'a luptat, ci s'a împăcat așa, că Moravia și Silezia le-a adaus către Ungaria.

Reproducere: Cum s'a incurcat Matei cu Podiebrad în rebel? Și cum s'a terminat. Dar cu Vladislau (fiul lui Podiebrad) cum s'a împăcat. Cu cari țări a mărit Matei Ungaria? Scrieți pe tablă: Podiebrad. Vladislau.

Câte resbele zisărăm că a avut Matei? Resbelele aceste însă costă mulți bani, iar banii lui Matei începură a să gâta. Pentru aceasta Matei pusă porție pe nemeși și pe preoțimea înaltă (mare). Pentru aceasta, aceștia s'au supărat pe Matei și vorbindu-se la olaltă au mers în Polonia și au chemat pe fiul regelui polon, pe Cazmer, să vină să ia tronul dela Matei. Auzind Matei aceasta a venit acasă din Boemia și când a venit Cazmer cu rebel contra lui, l-a bătut și pus pe fugă.

Reproducere: Cum a acoperit Matei spesele ce le-a avut cu resbelele? Pentru aceasta ce au făcut nemeșii și preoții? Dar ce a făcut atunci Matei? Scrieți pe tablă: Cazmer.

Pe timpul lui Matei s'a mai întâmplat o învingere strălucită (măreată) pe Câmpul pânei, lângă Szászváros (Oraștie). Aceasta s'a întâmplat așa:

Turcii intraseră în Ardeal, pustiind și ucizând tot ce le stătea în cale. Stefan Báthory, voevodul Ardealului, i-a așteptat pe Câmpia pânei, unde începându-se lupta, oastea lui Báthory fiind mai mică, începu a slăbi. Báthory însuși a fost rănit. Dar, când primejdia a fost mai mare și lipsa de ajutor mai arzătoare, a ajuns viteazul ban al Timișului, Pavel Kinizsy, care prin vitejia sa a mântuit cinstea țării. »Báthory unde ești?« strigă viteazul Kinizsy, pogorând de pe munți. Având în amândouă mâinile câte-o sabie, s'a aruncat asupra Turcilor cu atâta furie și vitejie încât a nimicit o mare parte din oastea turcească, iar pe cei rămași i-a pus pe fugă. Câmpul de luptă era acoperit de 8000 maghiari și 300.000 de turci morți. După aceasta învingere, oastea maghiară a prăsnuit aceasta zi strălucită. Din trupurile turcilor morți au făcut mese și pe acelea au cinat. După cină viteazul Kinizsy a jucat peste trupurile Turcilor morți cu doi turci subsuoară și cu unul în dinți.

Despre Pavel Kinizsy se zice, că a fost un om foarte tare. Tatăl său a fost morar, el încă a învățat măiestria tatalui său până cam la etatea de 20 de ani. Despre țaria lui se povestește următoarea întâmplare. Odată, când era el în moara tatălui său, a trecut pe acolo un domn de pământ nemeș și fiindu-i sete a trimis cocieșul în moară ca se ceară apă. Pavel văzând cui îi trebuie apă și, neavând în moară ceva farfurie (taier) pe ce se pună păharul — căci la domni mari așa e cu cinste a le duce apa — a luat o piatră de moară pe palmă, pe aceasta a pus păharul și l-a dus dlui de pământ să bea. Acesta s'a minunat de țaria lui Pavel și l-a îndemnat să se facă soldat. Pavel l-a ascultat și făcându-se soldat, prin vitejia și purtarea sa bună, a ajuns la rangul de ban al Timișului.

Tot pe timpul acesta, Matei însuși a condus o armată contra Turcilor, pe cari i-a bătut și izgonit din țară așa, că mai mult nici nu mai avură poftă să atace pe Matei.

După aceasta iarăș s'a încurcat Matei în rezbel cu Frideric, fiindcă acesta a început a pustii marginile țării. Matei îl bătut și-l scoase afară din țară și ocupă dela el Austria și Viena. Pe urmă la anul 1490 muri în Viena.

Reproducere: Ce învingere strălucită s'a întâmplat pe timpul lui Matei? Ce știți despre Pavel Kinizsy? In-suși Matei contra cui a condus armată? Și cum s'a terminat? Nainte de moarte cu cine a avut Matei rezbel? Dar acesta cum s'a terminat? În care an și unde a murit Matei? Scrieți pe tablă: Câmpul pâinei. Isgonește pe Turci afară din țară. Ocupă Viena și anul 1490.

Aprofundare în materie: Acum se vedem ceva despre resbelele lui Matei. Cu cine a avut Matei mai înainte rezbel? (Frideric.) Dar mai pe urmă? (Frideric.) Așa dară de câte ori a avut rezbel cu Frideric? Ce a fost cauza rezbelului prim? (Dușmanii lui Matei, ca să-l alunge din domnie.) Succesu-li-a? Dar acum ce ziceți voi? Frumos și bun lucru au făcut dușmanii lui Matei (nemeșii), când au mers la Frideric să-l cheme contra regelui lor? (Nu-i

frumos, dacă au avut ceva contra regelui lor, să fi împăcat cu el (treburile acasă.) Dar cum au tocnit nemeșii lucrul lor cel rău? (S'au împăcat cu Matei și împreună au luptat contra lui Frideric). Deși mai înainte încoronaseră pe Frideric cu coroana maghiară.

Dar abzis-a după aceasta Frideric de dorul de a deveni rege ungar? Nu, eăci cătră sfârșitul domniei lui Matei, iar l-a atacat (pe Matei.) Ba eu cred și aceia, că de aceia nu s'a dus contra lui Podiebrad, la rugarea papei, căci socotea că va merge Matei — pe cum s'a și întâmplat — și aceia o știa el, că Matei cu Podiebrad va avea lucru greu și care pe lângă asta îl va costa și bani mulți; iar după acestea slăbind Matei, va merge atunci contra lui. Acest cuget al lui se întări, când după resbelul ce l-a avut Matei cu Podiebrad merseră să cheme pe Cazmer contra lui Matei, căci el cugeta, că iar îl vor chema pe el. Dar precum resbelul prim nu i-a folosit tot atât de puțin i-a folosit și viclenia aceasta cu care s'a purtat fata de Matei; iar resbelul al doilea îi fu chiar spre pagubă, căci perdū Austria și Viena.

Dar lui Giscra, cum i-a venit în minte să vină contra lui Matei? El a fost indemnat de văduva regelui Albert, care a domnit naintea lui Matei și avea un fiu pentru ce nu s'a putut împăca cu soartea, ca fiul ei să nu fie rege, deși nu avea drept, fiindcă maghiarii acum aveau drept să aleagă rege pe ori cine, căci regii din familia lui Arpad s'au fost stîns toți. Bine a făcut deci Giscra că a ascultat de sfaturile altuia, mai ales când a știut că acesta nu are drept? Pentru aceia ce a pățit? Cum s'a împăcat Matei cu el?

Acum să vedem luptele contra Turcilor. Cine s'a și luptat contra Turcilor. (Giscra, Stefan Báthory, Kinizsy și Matei însuși.) Și ce a fost rezultatul acestor lupte? (Totdeauna a bătut pe Turci și i-au scos afară din țară.) Se vedem, cum a fost Matei ca conducător de armată. De câte ori a atacat pe Turci . . . (totdeauna i-a bătut.) Așadară el a fost un rege învingător, curajos, viteaz și cu

mințe, fiindcă în resbele învingea mai mult cu mințea, cugetând toate celea ce puteau veni înainte încă la începutul resbelului.

T. Mariș.

(Va urma.)

Interesul pedagogic.

— **Expunere critică.** —

Continuare și fine.

Ajungând și la aceasta punte de trecere, ușor putem înțelege, cum s'au format și dezvoltat în noi *sentimentul de milă*, bine știind, că un om mare, un om matur, câte prilejuri n'a avut să cunoască, să vadă în viața sa, pentru ca să se emoționeze și numai când aude rostindu-se cuvântul — *milă*.

Unde să mai punem apoi, că noi, acești trecuți peste etatea copilăriei, mai peste capul fiecăruia a dat câte un năcaz, pacoste... destinate de cruda și nemiloasa soarte.

Deci dar la experiențele văzute la alții, — irelevant că-i cunoaștem ori nu — din nenorocire — trebuie să adăugem și pe ale noastre proprii, ca noțiunea *milă* să fie completă!...

Suferința altuia îmi reîmprospătează suferințele mele proprii, cum ai zice, și astfel sunt ușor predispuși a simți cu seamăul meu.

Prezentul act corespunde la acel proces psihic pe care noi îl numim asociația reprezentărilor.)*

După aceasta geneză psihologică, carea s'a impus ușor, putem înțelege »simțul nostru de milă« și »revoltarea simțului nostru de dreptate«, amintite în primele două exemple dela început.

Ce privește explul al treilea — tot acolo — autorul întreabă: »nu este posibil, ca acestea noțiuni (adresarea câtorva cuvinte soldaților) să producă atunci, la moment,

*) Psihologia de Dr. P. Pipos.

niște sentimente atât de puternice, încât pe urmele lor luptătorul cu dispreț să înfrunte moartea». La ce autorul răspunde: »*Evident că nu*«, iar eu răspund: *Evident că da*.

Aceasta e tocmai așa, ca și când ai merge la delta (gurile) Dunării și privind aici, ai admira-o pentru afluența și splendoarea curgerii ei măiestroase, fără să-ți dai seamă despre micul și neînsemnatul ei izvor, care licărește modest din Munții Schwarzwald.

Și jertfirea pentru iubirea de patrie nu formează în individ un patrimoniu moștenit din naștere. Nu! Iubirea cu ardoare a patriei își are altă bază, anume în casa scundă, poate în bordeiul dela margine, își are baza: în iubirea casei părintești, iar de aici firul de continuare se concentrează pe lângă iubirea, atragerea față de locul natal, care e un fel de »patrie« în miniatură.... Lucru de sine înțeles, că ambele iubiri nu se transplantează în individ numai ca din senin ori simplu prin moștenire nativă, ci prin *dulcile impresii primite aici*: prin jocurile și alte întâmplări plăcute, petrecute la casa părintească și în comuna sau locul său natal.

Pe baza acestei iubiri apoi se clădește și cimentează și sentimentul iubirii de patrie, iar la aceasta contribuie, după o sistemă oarecare, școala poporală, după ce copilul a trecut de 6 ani, în deosebi prin geografie și istorie, a căror putere educativă — în aceasta privință — nu se poate contesta.

Prin urmare, când au sunat cuvintele comandantului, soldatul a fost deja conștiu și pătruns de iubirea sau devotamentul pentru patrie, pe baza celor desfășurate; repet, soldatul a fost conștiu, deoarece acest sentiment al său s'a dezvoltat din altele prin primirea și împărtășirea de anumite impresiuni și cunoștințe și în mod succesiv! Așadar pe planul întâiu, la formarea și dezvoltarea sentimentului iubirii de patrie, nu stă sentimentul ca atare, ci cunoștințele, ideile, cari au dat ființă acestui sentiment, fără cari idei premergătoare, îl asigur pe dl autor, cuvintele comandantului ar fi fost »*glasul celuiia ce strigă în pustie*«.

Tot din celea semnalate, urmează, că și interesul omului, pentru cunoștința sau studiu, nu poate emana din simțirea mai înaltă, ci primo loco din îndemnul sau voința de a-și lărgi tot mai mult cercul de cunoștințe, bazat pe anumite idei, fie în interesul său propriu ori al binelui general.

Ergo: lucrurile — până azi — stau tot așa după cum le știm și le-am învățat acum 10—15 ani, că adecă ideia premerge sentimentului, iar nu întors, cum susține dl P. F. Dârlea, ceace ar fi un faliment pentru știința pedagogică a prezentului.

Acestea ar fi reflexiunile mele esențiale la partea primă a lucrării autorului.

Relativ la partea a II-a, am de zis, pe scurt, următoarele :

Autorul aici dă unele indicări metodice la tractarea singuratecelor discipline școlare. La început am cugetat, că autorul face numai constatări de »erori metodice« la o parte, câțiva din învățători, dar finea lucrării d-sale ne dă să înțelegem, că »metodul săc« — deși luxuos — al învățătorilor noștri de azi e cam general, căci iată ce ne spune: »... Pentru aceea, **dacă și azi e foarte mic numărul aceloră dintre dascăli, cari cedând acestei îndrumări (date nouă de dl P. F. Dârlea), au desbrăcat hainele prea pompoase și luminoase, dar impractice ale diferitelor metode cu nume mare, spre a se îmbrăca cu haina cea simplă, dar prea comodă și unică practică, a procedului nostru, deși e încă foarte mic acest număr, totuși viitorul nu prea îndepărtat, va aduce cu sine, ca toți să cedeze, ne mai putându-se nici unul împotrivi îndrumării firești**«.

Înainte de toate observ, că baza pe care-și întemeiază autorul inviațiunile metodice e greșită, chiar din punct de vedere pedagogic, întru cât d-sa, ca să ajungă la rezultat, continuu apelează la sentiment sau atingerea simțului elevului și ce e mai mult, aceasta o face chiar la aritmetică, unde dintr'odată, numai de sentiment nu poate fi vorba. Un studiu cum e și aritmetica, reclamă înainte de toate o pătrundere, pricepere, din care cauză la rezolva-

rea unei teme, nu ne vom adresa »sentimentului«, ci minții ori mai bine facultății de înțelegere a elevului. Aceste trebuie să fie criteriul procedurii corecte spre a *stârni interesul*. Că printr'un atare procedeu promovăm în elev dezvoltarea sentimentului adevărului — ori cum îl numește autorul — e cu totul altă întrebare. Cu o dovadă și mai mult, că pe planul întâiu stă idea, apoi numai putem vorbi de sentiment ori »simțire mai înaltă«, cum îi zice autorul.

Autorul aduce un exemplu din aritmetică, când de pildă avem să învățăm pe băieți: cât face 8 cu 5. »E greșit procedeul nostru, când am zice aceluia (băietului), să bage de seamă și să țină minte, că 8 cu 5 face 13.... pentrucă, dacă din 5 luăm 2 și punem lângă 8, atunci va fi 10, iar în loc de 5 va fi 3, iar 10 și cu 3 face 13« — zice dl autor. Foarte bine! Și eu zic, că o atare procedură e greșită din capul locului. Una nu înțeleg! La cine a putut experia autorul un astfel de metod pe dos. Poate la aceia, cari au absolvat preparandia acum 40 ani! Dar atunci nu se poate stigmatiza cu »*metoade săci*« majoritatea învățătorilor actuali, atinși în concluzia (finea) lucrării autorului. Mirarea e și mai mare atunci, când d-sa vine — mai la vale — și ne arată ca metod corect procedura-i proprie! zicându-ne: »Cât trebuie luat din 5 și pus lângă 8, ca să fie 10.... și dacă din 5 luăm 2, cât mai rămâne?... așadar dacă din 5 am luat 2 și lângă 8 am pus 2, cât avem.... etc. Dacă d-sa crede, că numai dânsul și câțiva colegi, al căror număr e *foarte mic*, instruiază după procedura de mai sus, atunci foarte se înșală, deoarece acela e un metod, conform căruia în principiu, urmează cei mai mulți învățători, ceea ce am experia la mulți colegi, cari sunt numai ceva de -dai Doamne, cum se vice.

Prin urmare procedura menționată nu e așa nouă de a atinge (?) simțirea (?) elevului precum ni-se prezentează.

Tot atât de nouă e următoarea procedură a autoru-

lui, unde ne sfătuiește, cum anume avem să procedem la scrierea ortografică a expresiunii: »*învățat-ai*«.

Asemenea de nou e procedeul relevat la predarea învățământului intuitiv. Adecătelea în fond tot proceduri aplicate de toți învățătorii, cari nu ocupă sinecure, ci sunt pătrunși de adevăratul progres al școalei române și mie tare îmi vine a crede, că numărul acestora e mai mare!....

După acestea expuneri, autorul ajunge la modul de predare al religiei, istoriei și al celorlalte cunoștințe de felul și cuprinsul narațiunilor. Predarea acestor obiecte, *în felul de până aci* — după autor — e cea mai mancă și incomplectă.

Cu toate acestea d-sa ne spune câteva îndrumări generale de adoptat la împărtășirea acelor amintite, ajutându-ne prin »*întrebările noastre bine întocmite*«.

La adecă vorbind: îndrumările relevate aci de dl autor, nu sunt nici mai mult, nici mai puțin decât un principiu adoptat chiar de pedagogia modernă: metoda genetic (desvoltător), care nu este străin nici principiilor Herbert-Zilleriane. Astfel stând lucrul, în adevăr pare curios, cum de dl P. F. Dârlea, în partea primă a lucrării d-sale, combate și bagatelizează principii moderne »săci«, allate totuși de bune în partea a doua.

Cuintesența?

1. Dl P. E. Dârlea nu a dovedit, că învățătorul, exclusiv cu desvoltarea interesului pedagogic, ca metod, poate produce o muncă sistematică bine concentrată. 2. Dl P. F. Dârlea — în mod științific — nu a argumentat, că în general sentimentul premerge ideilor și 3. *Dascălii noștri* — har Dlui — *nu sunt atât de retrograzi*, nici atât de primitivi de »metoade luxoase săci«, ca să nu fie capabili a se ajuta, atunci când cere trebuința. *Ei cunosc* și »metoadele cu nume mare« și »metoadele îmbrăcate în haine simple« și cunoscându-le bine și pe acestea din urmă, știm, că-s cam identice cu cele dintăiu (!!), *numai cât nesimulând ca alții*, nu le botează altcum de cum sunt.

Dreptce și eu recunosc, că numărul dascălilor celor de mai de sus e foarte mare, iar al celor din urmă e foarte mic!!

Bujecanul.

Școala noastră și a altora.

De **Teodor Mariș**, învățător.

Din ce în ce se înmulțește numărul acelor, cari se interesează de soarta școlii și a învățământului, parcă tot mai mult, vrând nevrând, au venit oamenii la convingerea, că totuși școala poate face ceva în interesul omenirii.

Mai de mult n'au crezut doară nici cei, cari aveau datoria a se interesa de școala, în puterea educativă-instructivă a acesteia, ci micul interes ce-l purtau față de ea, îl purtau poate constrânși de anumite împrejurări.

Azi, pe cum se poate observa, mulți, mulți se interesează și le pare insuficient progresul adus de școala. Și mai ales în ce privesc școlile noastre — să înțeleagă aceasta o fac iar oameni de-ai noștri — deși după părerea mea, poporul român și-a ales partea cea mai bună din instrucțiune și iată pentru ce:

Publicul străin, participând la un examen, merge acasă foarte încântat și mulțumit cu sporul școlii de un an, dacă a auzit acolo poezii, cântări cât de multe; pe el, cum zic, acestea îl satisfac cu desăvârșire; iar românul zice: »Învețe pruncul meu scrisoare și socolă, că fără acestea e orb cu ochi«. Iată deci ce pretind străinii și ce pretinde poporul român dela școală! Să poate vedea, că cum înțeleg unii și cum alții însămnătatea școlii, carei voesc să învețe pentru școală și cari pentru viață, nu în zadar, că dela Romani a rămas Proverbul: »Nu pentru școală, ci pentru viață învățăm«.

Dacă teza stă așa, m'ar întreba poate cineva, că de ce totuși în viață să dovedește contrarul?

A da răspuns acestora, m'a învățat experiența de un

an și 4 luni, de când sunt într'o comună a carei majoritate de locuitori sunt străini (Maghiari) și ceilalți Români.

Nu este casă, cât de cât cu stăricioară mai bună, să nu aboneze foaia »Friss Ujság«. Apoi, dacă tata nu știe celi, își pune pruncul ori fata să-i cetească, pentru care direct și abonează foaia și așa de mic se dedă cu lectura privată, pe care apoi o continuă și ca mare.

La ai noștrii de așa ceva nici vorbă, sau dacă și e, aceste sunt excepțiuni (generațiunea mai tinăra) și aceasta nu numai aici, ci mai în general putem zice: ba am văzut un școlar, care plângând s'a rugat de tatal său să cumpere »cărindar«.

Aceasta înprejurare face apoi, că în viață, unii să validează mai bine, pe terenul intelectualității, iar alții nu.

Străinul bagseama înțelege mai bine, că unde a lăsat școala, are se continue individul; pe când ai noștri ar dori, că cât au învățat în școală, să le rămână pentru totdeauna, fără ca individul să-și mai dea ceva silință.

De multe ori auzi plângându-se atare părinte, că pruncul lui a umblat la școală șase ani și azi abia mai știe scrie numele.

Aceasta să poate și întâmpla, dar iată pentru ce: Ori pruncul acela în decurs de șase ani n'a cercetat școala decât vro- 2 ani și jumătate, încolo a absentat, ori poate puterile spirituale nu i-a favorizat, ori poate că la eșirea sa din școală știa bine, dar de acoloa apoi a zis: »rămas bun carte« și aceasta a făcut-o iar, ori constrâns de înprejurările vitale, ori dacă voia să cetească și măcar un călindar, trebuie să plângă 'naintea părintelui său, care astăzi să căiește.

Har Dlui, că toate aceste și la noi, le putem zice numai despre generația mai bătrână. Generația mai tinăra cu totul altcum înțelege rostul vieții, iar când aceștia vor fi cap de familie, sunt sigur, că nu va trebui să plângă fiul 'naintea tatălui său, ca să poată celi ceva.

Cam așa e starea lucrurilor la ai noștri și ai străinilor, din care cu bucurie putem constata, că și noi su-

tem pe o treaptă de înaintare și pe care, dacă toți factorii competenți vor conlucra cu interes, vom și progresa. Să vedem acum școlile ca atari!

Să înființeze în cutare comună o școală străină. În anul prim, elevi cu droaia, între cari primii pruncii preotului, ba doară și învățătorul conf. însuși, își trimit pruncii acolo.

Dacă ne vom cugeta, că de ce, nu poți afla capătul lucrului, de cât numai bazat pe fraze: »că e școală străină și ca atare trebuie să fie mai bună de cât a noastră«, dar fără ca acel, care-și trimite băiatul acolo, să o știe motiva.

Formalitățile sunt la culme în atari școli. Poezii, cântări și câte o sărbătoare școlară, satisfac pe deplin publicul. Ca să fie încă de tot sincer, mai zic, că pe etichetă să pune mai mult pond, dar unde? În școlile dela oraș și aici, pentrucă elevii din familie au deja o creștere socială începută, care dacă s'ar negliga în școală, s'ar nimeri tocmai bine zicala, că: »a mers la școală vital și a venit bou«.

Aveam un elev (maghiar), care dela începutul anului școlar până la Paști, a cercetat o școală elementară din Budapesta, cl. IV. După Paști, mutându-se din capitală în comuna unde eram eu, s'a înscris la școală, a produs atestat despre timpul cât a frecventat școala, drept că era cam slab clasificat. Acesta, când îl chemam să răspundă, știa face compliment cuviincios, dar când îl întreb'am în limba sa, că care e capitala Ungariei, nu-mi știu răspunde. Școlile străine, de printre români, nici nu le comparez cu ale noastre.

Aceste nu le aduc nainte, pentrucă voiesc să ponesc numele școlilor străine, ci le-am adus spre ilustrare, la ai noștri, ca să vadă, că nu-i tot aur, ce lucește. Iar că sunt erori, atât la noi cât și la străini, adevărat. Dar unde nu sunt? Căci zice pedagogul Diesterveg: „Pe pământ nu-i și nu poate fi nimic perfect!“

Iar dacă acest adevăr sustă, căci l-am auzit și eu dela mai mulți cu privire la alte lucruri, atunci de ce să nu se referească și la școală și în deosebi la școlile noastre, cari munceșc încă și până astăzi între împrejurări destul de măștere.

E drept, că tot omul mai bine cunoaște, atât binele cât și răul, la casa sa și așa și trebuie să fie, dar acum a face comparare între casa ta și alta, pe care nu o cunoști, e imposibil, chiar și de tot nelogic, iar concluziunile câștigate, de tot falze.

Și cam așa se aduc judecățile despre școlile noastre în comparație cu cele străine.

Cu totulul altcum judecă un om, care cunoaște cauza, pe de ambele sale părți.

În una din zilele săptămânilor trecute, vine la mine un om (maghiar), despre care na-și fi cugetat de altcum că se ocupă cu chestiuni școlare (de profesiune medic) și după alte antecedente, începurăm a vorbi despre chestiuni școlare. Începe a-și spune părerile sale — pe cum am înțeles eu nemulțumitoare — l-am ascultat până în capăt; apoi am început a-mi spune și eu părerile mele, la ce dânsul îmi zice: »Să ne înțelegem, eu astea nu-le zic despre școlile românești, ci în general despre toate școlile din patrie; nici aceste ungurești, de aici, nu sunt corespunzătoare, apoi continuă: »Eu călătoresc mult prin străinătate și mi sa dat ocaziune să văd și situația școalelor străine, așa spre pildă în Elveția, în mai multe locuri, mă întâlneam cu grupe de școlari (elementari), însoțiți de învățătorul lor cu familie cu tot, mergând în anumite ținuturi ale țării, cari aveau ceva înșămănatate, pentru a le studia mai de aproape; notez, că aceasta să întâmplă în feriile cele mari de vară, la noi — zice dânsul — abia așteaptă învățătorul să vină feriile, ca să-și poată vedea de lucrurile sale private; la noi — zice — învățătorul e învățător în cele 8—10 luni a-le anului școlar, la ei peste tot anul. Știu eu — continuă dânsul — de unde provine și aceasta, anume de acolo, că Dvoastră sunteți salarizați, în cele mai

bune locuri, că vi asigurată existența, dar sunt, și doară mai multe de acele, unde nici aceasta nu o are învățătorul; în Elveția, abunaoară, învățătorul salarizat astfel, că e în stare a-și estinde activitatea sa și peste feriile cele mari, fără a-l împedeca de la lucrurile sale private și grijele materiale.

Și aceia e drept, că ce lucră la noi un învățător, care conduce șase clase, cu vre-o 100—120 băeți, e lucru teribil de greu. De-ar fidupă mine, pentru fie care clasă a-și pune un învățător, pe care mai nainte l-ași plăti bine, apoi a-și pretinde de la el și rezultat. « ?

Din aceasta comunicare și mai bine putem vedea, că scăderi și neajunsuri sunt la noi cât și la străini. E drept, că acestea le poate și numai acela, care cunoaște starea școalelor barem acelor din patrie și mai ales acelor, cari ne încunjură pe noi și numai știind acestea, să-și ridice glasul critic asupra unora ori altora.

Adevărat, că perfect nu poate fi nimic, dar idealul a tot ce voește să progreseze e apropierea cât să poate mai mult de perfecțiune. Acesta e idealul și al școalelor noastre și spre aceasta anume țintim și muncim cu toți. Că cu toate aceste nu s'a putut deplin realiza până acum, sunt foarte multe cauzele, cari au împedecat aceasta și aceste cauze, ce e drept, au atârnat și dela persoana învățătorilor, dar cele mai multe totuși dela împrejurările esterne între cari au muncit.

Am făcut aceasta analogie, pentru că auziam atâtea nemulțumiri, în ce privesc școalele noastre, deși eram convins, că toate purced dela oameni necunosători de cauză, poatecă și unii din aceștia cu mâhnire au făcut-o și doar mai bucuros ar fi dorit s'o laude; aceștia iar pot vedea, că nici alte școli, până astăzi, n'au făcut minuni în comparație cu ale noastre.

Când am scos în relief acestea, nu voiesc să zic, că dar tu școală fii liniștită, că-ți împliniști misiunea pe deplin, ci zic, mergi nainte, ca cu timpul, aceste nemulțumiri să le schimbi în tot atâtea laude, iar aceasta se va putea atunci,

când acei, cari încep a se interesa de tine, nu vor cruța jertfe, pre cum nu te vor lipsi nici de spriginul lor binevoitor. Dară acestea se vor îmbina și vor lucra împreună, pentru apropierea de perfecțiune a măreței misiuni ce o are școala, atunci nu ni să va părea mai puțin școala noastră, decât a altora! *)

Introducere în multiplicațiune.

Temă practică, cl. III, din școala populară.

Deoarece aritmetica este un studiu important în viața de toate zilele omului, noi, învățătorii, trebuie să dăm mare atențiune acestui studiu, pentru că aritmetica formează disciplina de căpetenie în școlile noastre populare. Ea are 2 scopuri. — Partea materială, care țintește, ca școlarul să fie în stare a rezolva singur și ușor temele ce-i vin în viața practică, ca prin aceasta să se poată feri de pagube; și partea formală, care țintește la cimentarea puterilor intelectuale ale elevului. La schimbarea factorilor să fim cu precauțiune d. e. elevul calculează: dacă 1 hl. grâu prețeste 14 cor., 15 hl. vor pretui de 14×15 , în loc de 15×14 . Temele să fie simple și practice, pe cari și simplul laic se fie capabil a le rezolva, pentru că e recunoscut de toată lumea, că lucrurile grele strică. Este deci un hotar, peste care nu este omului iertat să treacă. În afară de aceasta, să ne nizuim a satisface postulatelor și exigențelor metodice în așa fel, ca viitoarea generație, ce ese din școala de azi, să nu fie avizată la străini, primind toate dela ei de bani buni, ci ia să aibă cunoștințe aritmetice suficiente pentru traiul vieții. Las să urmeze tema de față.

Pregătirea. Numește zilele săptămânii (Duminecă, Luni, Marți . . .) Câte zile sunt într'o săptămână? (7 zile) Într'o zi, câte oare sunt? (24 oare) Socotește câte oare are Dumineca, Luni, Marți . . . (tot câte 24 oare),

*) Cu plăcere am dat loc acestui articol prin care autorul „a lovit cu-l în cap». Red.

Tema: Câte oare are toată săptămâna? ($24+24+24+24+24+24+24$ oare) Cum zicem $3+3?$ (2×3), dar $5+5+5?$ (3×5), s. m. d. Cum trebuie să zicem deci aceasta: $24+24+24+24+24+24+24?$ (7×24). Aceasta o scriem așa: 24×7 .

Procedura: Câte unități și zeci are 24? (4 unități și 2 zece.) Pe fiecare de câte ori trebuie luat? (de 7 ori.) De 7×2 zece cât sunt? (20). Socotește $1\times 20=20$, $2\times 20=40$ s. m. d. Dar de 7×20 cât sunt? (140). De $7\times 4?$ (28). Cât $140+28?$ (168). Cât e dară $7\times 24?$ (168). Așa dară într'o săptămână câte oare sunt? (168 oare).

Deslegarea problemei în scris apoi o arătăm așa:

$$24\times 7$$

168.

De 7×4 unități = 28 unități = 2 zece și 8 unități. Cele 8 unități le scriem sub cele 4 unități. Au mai rămas 2 zece. De 7×2 zece sunt 14 zece și cu cele 2 zece, ce au rămas, sunt 16 zece. Tot așa și cu numeri mai mari. Fiind procedura bună. învățătorul n'are alt lucru de cât a controla ocupațiunile elevilor, căci singuri elevii rezoalvă tema. Astfel purced eu, cred însă, fiecare își va avea procedura sa. Marele Diesterverg zice: »Succesul învăță mântului este pendent dela procedura lui.«

Șilindia, la 9 Febr. 1911.

Liviu Dublea.
învățător.

OFICIOASE.

Cultura sufletească ca baza fericirii omenesti.*)

Puterea de viață a unui popor, precum și fericirea lui, atârnă dela creșterea bună a fiilor săi. Voind deci să avem un popor cu putere de viață, cu voie de viață, ca popor, popor, care să se știe însufleți pentru tot ce e adevărat,

*) Adnex la prot. ad. gen. sub F.

bun și frumos, popor fericit, n'avem decât a ne interesa de creșterea lui. Fiind omul compus din trup și din suflet, chemarea educațiunii e a se ocupa cu amândouă. Ne rămâne numai întrebarea, că cu care din aceste 2 culturi putem fi mai aproape de scopul dorit în veacul de acum.

Dacă vom frunzări istoria, ne va spune, că fiecare educațiune și-a avut epoca ei în dezvoltarea popoarelor. Așa vedem, spre pildă, că atunci, când stăpânea în lume puterea brutală a corpului, atunci toate popoarele dădeau atențiunea cea mai mare educațiunii fizice. Spartanii aruncau pradă vulturilor copii debili, ca nu cumva crescând bărbați, prin debilitatea lor, să pericliteze existența statului, fără să țină cont de aceia, că în trupul cel mai debil încă poate să fie ceva talent; adevărat educ. suf. era de a 2-a mână.

E cam curios faptul acesta, dar istoria ne spune, că așa a fost și nici nu sunt de judecat, ba de imitat chiar, căci acesta era pe timpul acela principiul de existență a lumii, iar ei, pentruca se existe, făceau și jertfeau totul ce credeau, că le periclitează existența.

Mai târziu, deșteptându-se lumea, paralel cu educațiunea fizică, se ținea cont și de educațiunea sufletului, ba pedagogul Plutarh în scrierile sale a lucrat mult pentru educațiunea sufletului.

De atunci însă roata vremii s'a întors una bună și azi cu totul altul e principiul de viață, azi nu tăria corpului conduce, ci tăria sufletului.

Azi toată atențiunea trebuie dată educațiunii sufletului, să-l luminăm și nobilităm.

Pentru luminarea sufletului se face în timpul nostru mult, dar durere, că aceasta mai pe tot locul să face pe conta nobilitării sufletului, ceia ce ne depărtează de scopul dorit, pentruca, pentru a fi fericit trebuie, ca pe lângă suflet luminat, să avem și un suflet nobil, bun.

»Cult e numai omul, care sufletul său îl cultivează.«
— zice un învățat.

Numai oamenii cu suflet nobil și luminat sunt în stare a sta în fața impedimentelor ce se pun întru dezvoltarea

unui popor și față de cari escluziv puterea brutală a corpului e imposibilă, chiar și în timp de rebel. Numai oamenii cu suflet luminat și nobil pot lucra pentru binele și fericirea omenimii.

Sufletul copilului e maleabil și să formează sub primele impresiuni, iar ce odată s'a format și întărit cu greu să mai poate strica.

Ce se vorbește înaintea copilului, se lipește în sufletul său, ca sigilul în ciară.

Datorința celor chemați a se îngriji de creșterea copiilor e a se interesă: cu cine se însoteste copilul la jocuri și ce oameni mari îl încunjură.

Cultivarea sufletului nu trebuie neglijată, ori lăsată eventualității, ci fiecare chemat să se intereseze de ai săi, căci lăsându-o eventualității aduce după sine nefericire.

Unor părinți de aceștia le exclamă Plutarh în scrierile sale: »Oh Zeilor și voi Dzei, priviți la omul acesta, ce poartă numele de tată și își espune copilul la cel mai mare pericol. Acum înțeleg — zice el — de ce a zis bătrânul Krates, că i-ar plăcea să se suie la punctul cel mai înalt de asupra orașului și să strige: Voi negândiților, numai de acea grijiți cum să vă faceți avere, dar de aceia, căror le lăsați averile, cât de puțin vă interesați, ceiace însamnă, a-ți grigi ghetele și a-ți negliga picioarele!»

Alții numai să vadă declinată dela sine aceasta datorință, dar totuși să poată zice, că se interesează de creșterea copiilor lor, din alte motive, încredințează creșterea fiilor lor celor nechemați. Un atare om se adresează odată către Aristippos — un om iscusit în ale educațiunei — zicând: »Ce-mi ceri pentru creșterea fiului meu? 1000 drahme fu răspunsul. Pentru Dzeu, cu atâta îmi capăt un sclav. Numai căpătați — zise Aristippos — și vei avea doi, unul cel căpătat, iar al doilea va fi fiul tău.» Iată ce cere Plutarh dela educațiune:

»Una dintre calitățile ce trebuie să le însușască omul prin educațiune este virtutea. Despre virtute în general putem zice, ca și despre știința și artă, că 3 factori o

desvoaltă perfect: natura, învățătura și datina sau obiceiul. Virtutea chiar așa trebuie învățată ca știința și arta. Cunoașterea adevărului e condiția primă, a doua e aplicarea lui. Aplicarea fără cunoștință e cu neputință, cunoașterea fără aplicare e lucru fără folos. Natura fără învățatură e oarbă, învățătura fără capacitățile naturei e fără scop. Dacă din acești factori careva lipsește, virtutea e imperfectă, acela pe care Dzeu la înzestrat cu aceste calități, acela în adevăr e fericit, acela să poate numi amicul lui Dzeu« — zice Plutarh. —

Și în adevăr, căci plugarul, chiar numai așa își ajunge scopul, dacă își pricepe lucrul, pământul e roditor și samănă sămânță bună.

Și aceia e drept, că mai fericit e acel om pe care Dzeu la înzestrat cu calitățile mai sus amintite, dar pentru aceia virtuoși pot deveni și aceia, cărora natura nu le-a favorizat întru toate în privința aceasta, prin exercițiu contin. Că ce poate face lucrul și exercițiul ne-o dovedesc o multime de exemple: Picătura cât de mică și totuși buturește peatra cea mare și tare. Pământul fie cât de bun, dacă nu se lucră, el singur nu rodește, rămâne pârlog. Și din contră, prin lenevire și nelucrare, să tocesc și cele mai bune calități naturale. Mai fiecare din noi știe referitor la aceasta câte un exemplu viu. Dar pământul cel slab, dacă să lucră rațional și cu îngrijire, nu devine productifer?

Virtutea și caracterul să desvoaltă și întărește prin educație, exercițiu, lucrare și îndatinare.

Acest adevăr la documentat Lykurg înaintea spartanilor prin următorul exemplu:

A luat 2 câni, născuți din aceiași părinți (frați). În decursul timpului, unul sa dresat pentru vânat, iar altul a rămas pe lângă casă. Pe aceștia îi sloboade odată într'o odaie, unde era un epure liber lăsat, și un blid cu niște vase. Cânele de vânat numai decât luă la goană epurile, iar cel de casă să duse deadreptul la blidul cu oase și începu a roade pe ele de tot liniștit. »Vedeți«, zice Lykurg, »ce face edu-

cația? Acești câni sunt frați, dar prin dresare, vedeți cum difer de olaltă!»

Părinților și nouă părinților sufletești ai omenirii să ne fie ținta adevărata fericire a omenimii pe care numai prin creștere bună, cultivare corectă a sufletului și prin studiu o putem ajunge.

Averea e de prețuit, dar nu trebuie uitat, că ia e subordonată norocului și se duce pe neașteptate. »Bogatul să nu uite, că e pus de Dumnezeu numai păzitor al averilor sale«, zice sfânta Scriptură. Frumseța e de lipsă, dar e de durată scurtă. Puterea corporală e de învidiat, dar bătrâneța o slăbește. Că cineva se laudă cu puterea sa e de desprețuit, pentru că e mică în proporție cu a unor animale. Sufletul e Dzeesc în om și numai comoara lui nu e supusă norocului și e neperitoare. Ea ne dovedește și pune mai presus de animale. Morbul nu o slăbește și numai ia rămâne tânără și în timpul bătrânețelor, ba se în-tărește prin experiență.

Acolo, unde focul ori apa a mistuit totul, toți au per-dut, numai înțeleptul nu.

Putem vedea deci, că fericirea nu depinde dela bu-nuri trecătoare, ci dela înțelepciune și virtute, adecă dela comoara sufletului.

Spre înțelepciune și virtute conduce învățatura, dacă e pornită în direcție corectă.

De o însemnătate cardinală e creșterea morală a copi-lului, care trebuie să fie cea dintâi datorință a tatălui. Să ne ferim de cuvinte ambigule, pentru că vorba este umbra faptei și de cei ce vorbesc în două înțelesuri nu sunt departe nici faptele imorale.

Converzarea e admisă tinărilor, dar să fie restrânși a atăca ori a vorbi vorbe imorale.

Chemarea educațiunei în general e, ca să deprindă pe om la viață cumpătată, și stăpânire de sine, ceiace o putem reasumă în aceste 4 puncte. 1. Aplicările spre sburdălnicie trebuie contrabalansate, deprimare. 2. Să-și

poată stăpâni eruperea mâniei. 3. Limba să și-o știe governa. 4. Mâna să nu i-se atingă de lucruri străine.

Pe Socrate un îngâmfat îl batjocorea fără nici un motiv. Pretenii lui Socrate sau mirat de îndelunga sa răbdare și voiau să atace pe cel îngâmfat. Socrate de tot liniștit le zise: »să-i dați pace, o ce voiți, că dacă un măgar mar călca pe picior, să-l calc și eu pe el?

Cine crede, că a-și governa limba e lucru de a 2-a mână să înșală, pentrucă știința de a tăcea, de multeori ajunge mai mult decât știința de a vorbi. Tăcerea ne în-tărește în măsură mare puterea spirituală, prin tăcere nu facem atâtea erori ca prin vorbire, pentrucă ceia ce n'am spus-o, deși trebuia spusă, încă tot o mai putem spune, pe când ce odată am spus-o, fie ori ce prostie, n'o mai putem face nespūsă,

Mai grea e educația în timpul junetei, de care nu se prea interesează părinții, zicând, că acum e mare și știe ce face.

Acum e timpul în care să încuibă în sufletul tînărului toate patimele și plăcerile imorale, cari apoi îl nefericesc pe toată viață.

Pentru cultivarea sufletului să se lucreze deci în toate direcțiile, nu numai școala, pentrucă școala singură e insuficientă întru realizarea acestui scop, deoarece desvoltarea sufletului și respective aplicările înnăscute în om să arată și nainte de etatea școlară, acum aci e chemată școala ca se deprimeze pornirile rele, dar ce se va întâmpla cu acest individ după esirea din școală, dacă de cultivarea sufletescă nu se interesează nime ori devine lăsată eventualității? Au nu să nimicește micuța samântă dată de școală și reinvin iar pornirile avute, pentrucă sufletul omenesc nu ajunge la consolidare sub durata celor 6 ani de școală, ci e tot în desvoltare și după ce trece peste pragul școliei. Tocmai de aceia ar trebui. că de aci în colo societatea să se intereseze de aceasta parte a educațiunei, căci ia influințează direct și în multe forme asupra sufletului fraged.

Ori cine să ocupe cu educațiunea și voeste ca aceia să-i aducă roduri bune, trebuie să premeargă cu exemplul, pentrucă, dacă ei trăesc în desfrânări ori cuprinși de ceva patimă, nu pot pretinde nici dela acei pe care au să-i cultiveze să fie altcum, căci vorba ne mișcă, pe când exemplul ne atrage.

Cătră acestea să mai recere, ca împrejurările vitale să fie favorabile.

Erdeiş.

T. Maris,
Invățător.

CRONICA.

Epitogul unui circular. În urma sărăciei și a împrejurărilor vitrege în cari trăiește poporul nostru, Ven. Conzistor, în conglăsuire cu o ordinațiune ministerială, a dispus în a. c. școlar, că în școalele prea înpoporate și unde necesitatea cere, acolo să se sistematizeze cursurile alternative de $\frac{1}{2}$ zi. Ordinațiunea aceasta a fost binevenită și pentru comuna noastră, unde avem numai o școala, zidită de prin anul 1853, în care, deși abia încap 60 de elevi, este zilnic cercetată de 90—110, pe lângă care să mai adauge și năcazul, că zilnic nu aveam liniște de jalbele părinților, pentrucă copiii lor stau în picioare.

„Unde e primejdia mai mare, acolo e mai aproape ajutorul lui Dumnezeu“ zice proverbul; și ca un inger mângăitor credeam, că ni-a venit numita ordinațiune. Îndată am introdus cursurile alternative și treaba mergea de minune. Copiii mici, de un naturel mai puțin serios, se înțelegeau foarte bine între olaltă; erau veseli, aflându-se oare cum de sine stătători, apoi supraveghirea cât eră de ușoară și predarea lecțiunilor neconturbată. Elevii mai mărișori în liniște ștudiau și se aflau și ei bine, neconturbați de acei mici mititei.

Nu așa însă s'a simțit iubitul și mult obidatul nostru popor și părinți ai copiilor, căroră copiii în timpul de iarnă le sunt o povară și după părerea lor, școala e locul chemat, unde să se adune peste iarnă tot ce e rău și bun în comună, ca părinții să aibă acasă liniște.

Acum primeam alte deputațiuni, cari îmi cereau deslușiri, că din ce cauză sau întors lucrurile așa pe dos? Unii amenința cu

grevă, dintre cari, părinții clasei I și II, în cea mai mare parte și-au validat-o pe motiv, că pentru 2 oare nu se merită să-și rupă copilul opincile. Alții ziceau, că să rugăm pe dl „milisteriu“ să ne mai facă o școală.

Peste aceste greutăți doar am fi trecut noi cu încetul, dar nu am fost în stare nici eu de pe catedră, nici preotul de pe amvon, a resturna următorul argument adus de popor și anume: „Dacă eu plătesc la zilerul meu platu întreagă, poftesc să lucreze toată ziua.“ Aci știința noastră a falimentat!? Am tras dungă peste înțeleapta dispozițiune a ministrului și a Ven. Conzistor, am sistat cursurile alternative și — de voie, de nevoie — am acceptat argumentul de mai sus.

Și totuși mai sunt oameni, cari invidiază soarta noastră!

— *ib.* —

„*Revista Democratiei Române*“ Nrii 44 și 45/1910 și 1 și 2 1911. publică din pana unui ofițer distins o nuvela sub titlul: „*Spovedanie*“.

Novela aceasta cuprinde un studiu de *pedagogie militară*. Ofițerul istorisește toate fazele unui soldat cu sufletul întunecat, predispus în tot momentul să vină în conflict cu codul militar. Prin tractare umană, prin răbdare de fier, prin nespusa bunătate, ofițerului îi succede să-i pătrundă toate tainele sufletului, să-i îndrepte toate patimile și să facă din el un membru folositor societății omenesti.

Când cetești aceasta nuvelă, te înduioșază până la lacrimi, văzând atâta iubire, atâta jertfă, atâta abnegațiune, pentrucă să se scape o viață dela perzare. Procedura descrisă aici ne poate servi și noauă în multe cazuri de cinosură în cariera noastră dascălească.

Novela aceasta, ca o lucrare de artă, cuprinde — precum e firesc să cuprindă — numai partea *ideală* a chestiunii, deoarece noi știm din experiență, că în decursul celor trei ani de miliție numai tratare blândă, numai iubire și numai abnegațiune n'am observat. În locul acestor calități însă, am auzit și sămț zilnic: *sudolme, brutalități și obezi* . . . deoarece foarte neînsemnat este numărul acelor ofițeri, cari sunt pătrunși pe deplin de însemnătatea lor *istorică* în timp de războiu și mai ales de importanța

lor *pedagogică* în timp de pace. Iar pe acei ofițeri *idealiști*, ce-și înțeleg pe deplin chemarea, nu ar trebui lăsați să încăruntască ca locotenenți, ci ar trebui *ridicați* grabnic la locul ce merită, pentru că să-și poată împlini cu mai mult succes rolul important de *educatori* ai unei mari părți a omenirii! *Iosif Stanca.*

Istoria și Geologia. Distinsul nostru istoriograf și om de litere: A. D. Xenopol, scrie o serie de articoli în enciclopedia revistă „Vieața Românească“ din Iași. Autorul arată, care e rația de a fi și a uneia și alteia.

Trage o paralelă între acestea două frumoase științe și ajunge — între altele multe — la concluziunea: „Unitatea dezvoltării tuturor formelor existenței are o urmare foarte însemnată, anume: individualizarea în timp a tuturor fenomenelor, atât intelectuale cât și materiale, adică: *producerea acestor fenomene sau evenimente o singură dată în cursul veacurilor, pentru a nu se mai reproduce nici când.*“

Altcum *acest adevăr a fost accentuat și de alți filozofi și istorici*, toți convenind asupra adevărului — ce privește istoria — că aceasta e *vecinica repetiție a aceluiaș eveniment*, care repetiție formează legea cea mai solidă a istoriei.

Cazurile aduse: Nașterea lui Cesar și a lui Napoleon, precum și moartea lor, ne lămuresc mai bine: „Nu este nici o în-doială, că tipetele lui Cesar, nou născut nu vor fi fost deosebite de celea ale lui Napoleon în leagăn și că moartea dictatorului roman sub cuțitul conjuraților nu a fost — ca act fiziologic — de altă fire decât a marelui cuceritor frances, răpit de boală pe insula S-ta Elena.“

Va să zică deosebirea și dacă e, zace mai mult în condițiile exterioare, fenomenele fiind aceleași.

Tot astfel e a se înțelege și misterele geologiei: formarea munților prin mișcarea scoarței pământului etc. pe baza legilor pozitive ale mecanicii, fizicii, chimiei și acelor fiziologice, nefiind între acestea două științe nici o deosebire de principii din punct de vedere al vecinicii schimbării.

Concluziunea-i finală este:

„*Cugetarea fundamentală în cercetarea de față este, că dezvoltarea universului, sub imboldul puterii evoluției, urmează acelaș mers și*

că deci se vor pregăti în tot lungul lui aceleași principii, cari — bine înțeles — se vor modifica ori îmbogăți cu creșterea complexității faptelor, ce aparțin celor trei trepte ale existenței: *materia brută, materia vie și spiritul*. Din cercetarea metodelor aplicate, atât de geologi cât și de istorici, se va putea alcătui logica cea mai nouă, carea așteaptă clădirea ei peste logica deductivă și inductivă a științelor repetirii — *logica succesiunii*.”

I. Crișianu.

Invățământul despre natură în școala primară, de Apostol D. Culea, institutor. Făcând o reprivire retrospectivă peste fazele prin cari a trecut învățământul științelor naturale la popoarele din Apusul Europei, vom observa, că acesta în trecut și aici s'a predat între condițiunile cele mai *neprielnice* și numai în timpul din urmă a început să ocupe locul și importanța cuvenită alături de alte științe pozitive.

Făcând apoi aceeaș reprivire la noi, la Români, contrarul devine și mai izbitor, deoarece pe lângă o completă *desorientare*, vedem profesându-să adeseori adevărate *utopii* în detrimentul acestor științe prin excelență educative. Spațiul îngust nu ne iartă să intrăm în descrierea fenomenelor. Vitregitatea veacurilor, cari ne-au ținut în robie și în întunec, ne-a lămurit până în zilele de azi multe *superstitii*, cari au darul de a se bate în capete în locul prim cu științele experimentale.

*

Avem dinainte o carte din România, care s'a plăsmuit din cea mai legitimă revoltă în contra moravurilor învechite, observate la științele naturale: Inprejurările dela noi fiind aproape aceleași — în ceia ce privește șt. naturale — cartea devine și pentru noi de o extremă importanță.

Cartea din chestiune cuprinde o operă bine încheată, a cărei autor nu se mulțumește se scruteze cu ochii ageri numai defectele, până în cele mai mici amănunte, ci arată paș de paș, cu aparat științific și mijloacele de îndreptare.

Lucrarea Dlui Apostol D. Culea cuprinde 3 părți: 1) partea critică; 2) partea reformelor; 3) partea literară.

În partea critică, autorul se arată un aderent înfocat al planului de învățământ *regional*, care are o deosabită importanță

mai ales la învățământul științelor naturale, și condamnă, după cum e și firesc, planul *unitar* al aceluiași științe, care e în vigoare, și care se poate privi într'adevăr ca o *monstruozitate* pedagogică.

Părții critice îi urmează partea pozitivă a lucrării, partea reformelor, cu sfaturile luminate, cu esperințele bogate, culese din domeniul vast al științelor naturale.

Autorul se vede a fi un cercetător iscusit al fenomenelor naturale precum și un cunoscător adânc a literaturii științelor naturale, deoarece pe lângă literatura noastră vedem utilizată în mare parte și literatura străină, pe baza căreia autorul și-a clădit opera sa, fără păreche în literatura noastră de acest gen.

Partea pozitivă e spriginită de literatura propriu zisă, care e utilizată de autor cu multă pricepere. De orice product natural e legat v'un bazm, ori vre-o legendă, cari încă își au importanța lor pedagogică.

După cum se vede, aici avem de a face cu o lucrare de mare importanță, menită să dea o nouă îndrumare organizării și predării învățământului științelor naturale în școala primară.

Autorul a depus în opera sa o muncă încordată, toată perspicacitatea cugetării sale, precum și o iubire înflăcărată pentru un colț admirabil din natură, prin cari calități face cinste nu numai clasei oropsite dăscălești, din care face parte, ci întreg neamului românesc.

Lucrarea cuprinde necondiționat și unele greșeli, dar aceste sunt atât de disparente, în raport cu calitățile, încât treci ușor peste ele, aproape fără să le iai în samă. De altcum calitățile și defectele vor eși mai bine la suprafață, nu după o simplă cetire, ci după punerea principiilor conducătoare în praxă, care este problema viitorului.

O recomandăm cu căldură tuturor celor doritori de adevărată știință.

Cartea a apărut în tipografia „Neamul Românesc“, Vălenii de nunte. Să estinde pe 560 pagini și costă Lei 3.50. Să poate comanda și dela Tipografia diecezană, Arad.

Iosif Stanca.

INFORMAȚIUNI.

Tuturor cetitorilor și colaboratorilor: „Sărbători fericite!“

Sentimentul recunoștinței. Vrednicii descendenți ai lui Ioan Sobiescki: sfâșiatul popor polonez, în semn de recunoștință față de A. Cuza, care pe timpul surecțiunii poloneze din 1863, luă sub scutul său pe Polonii expatriați — cum scriu foile din România — au lansat un apel prin care roagă consăngenii lor, să contribuie și ei cu obolul lor la augmentarea fondului statuiei lui Cuza, sub care s'a realizat intruparea falnicei României de azi.

Nobil popor!

Un om rar. William Thomas Gey (Anglia) fără mâni și picioare (din naștere) își exerciază funcția de secretar la o mare firmă engleză. Toate agendele scripturistice și-le îndeplinește cu gura resp. cu dinții (manuând condeiul). Șeful e foarte mulțumit cu secretarul său, om peste 60 ani.

Bietul William a ajuns și mai mare record, decât grecul Demostene...

Cât vei trăi. Iată o întrebare curioasă ieșită din capul unui matematic francez. La întrebarea de mai sus, distinsul matematic Moivre răspunde așa: *Subtrage etatea actuală din 86; restul îl împărțește cu 2 și cuoțientul obținut va indica precis câți ani ai să mai trăiești.* Moivre ne mai spune, că regula o pot aplica numai cei cu etate între 12—60 ani.

Putem deduce, că aci matematica va fi cam *failibilă!*...

Pentru facilitarea învățământului. Învederea muncii grele, ce trebuie se desvoalte azi școala română, unele comune, cu mai multe școli paralele, și-au divizat școalele rămânând unui învățător sub conducere — după împrejurări — 1 sau 2 clase eventual 3. Astfel au procedat — în tractul Chișineului — în timpul mai din urmă comunele: Socodor, Nădab, Pîlu-Mare, Giula-Varșand, Chitighaz, Otlața și Siclău. Incontestabil, că învățământul acestor școale în viitor va fi mai durabil și temeinic decât până aci.

O faptă filantropică. Decurând decedatul arhimilionar: Rothschild, a dispus încă în viață, ca în ziua înmormântării sale să se împartă 100.000 cor. între săracii capitalei B.-Pesta, fără privire la lege sau confesiune, ceea ce s'a și întâmplat întocmai. Omul se duce, milioanele rămân, se înțelege, cu ele și faptele!.. fie cât de mărunte!

Schimbul foaiei noastre — afară de cele înșirate în Nr. 3 — decurând ni-l mai dă: *Revista Asociației generale a înv. din România*. Redactor: *Dimitrie Paur*.

Necrotoage. În 15/28 Martie a. c. a închis ochii pentru vecie octogenarul și simpaticul preot: *Vicentiu Marcoviciu* din frunțașă comună Nădlac. A servit la altarul Domnului 54 ani. Activitatea lui nu a fost sgomotoasă, ci modestă, cum i-a fost însăși viața; activitatea lui modestă însă e rezultatul frumos și mare la care s'a avântat biserica (română) din Nădlac, dispunând de zeci de mii... și o mulțime de fonduri cu scop filantropic. Răposatul a avut și o inimă caldă pentru dascălime. Nici când pe învățător nu l-a învidiat pentru soartea lui mai bună, cum — durere — sunt mulți alții!.. *V. Marcoviciu* a fost membru ajutător al „Reuniunii“ noastre și cu plăcere a luat parte — când i-s'a dat prilej — la întrunirile noastre, captivind prin cunoștințele sale frumoase și umorul său plăcut. Cu cuvenita solemnitate și pe lângă numărös și ales public, osemintele — spre vecinica odihnă — i-s'au astrucat la 16/29 Martie a. c., parentat fiind în cuvinte alese și duioase de preotul, *R. Nestor*, din Cena-dul Maghiar.

— **Iosif Sterca Șuluț**, prezidentul „Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român“ a trecut la cele vecinice Vineri, 18/31 Martie a. c. în Sibiu în vârstă de 84 de ani. În-mormântarea i-s'a făcut cu multă pompă Duminecă, 20 Martie (2 Aprilie) a. c. A pontificat *I. P. S.* Sa mitropolitul *Mihaly* dela Blaj. De față a fost și *I. P. S.* Sa mitropolitul nostru: *Ioan Mețian*, precum și alt mult public ales și numărös. Au vorbit canonicul *Dr. V. Suciu*, *Andrei Bârsan* și *Dr. V. Bologa*. Asupra tristului caz ni-s'a trimis următorul anunț funebru:

— Comitetul central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“, cu adâncă întristare aduce la cunoștință, că veneratul său președinte *Iosif Sterca-Șuluțu de Cărpiniș* în al 84-lea an al etății sale, a adormit întru Domnul, astăzi la 31 Martie n. a. c. orele 7¼ dimineața. Rămășițele pământești se vor așeza spre odihnă vecinică în cripta proprie de lângă biserica greco-catolică română din Sibiu. Cortegiul funerar va porni dela locuința sa din strada Șaguna Nr. 8, Duminecă

în 2 Aprilie n. a. c., la orele 3 p. m. Sibiu, 31 martie n. 1911. Vecinica lui pomenire! Comitetul central.

— Vineri în 11 24 Martie a. c. a trecut la cele vecinice, în comuna sa natală din Cut, *Tit Liviu Albini*, în vârsta de 47 de ani.

— Vineri 18 31 Martie a. c. a trecut la cele vecinice, în București, istoriograful *Nicolae Densușianu*, în vrastă de 65 de ani. În veci amintirea lor!

O cauză terminată. Este indeobște cunoscută cauza învățătorului nostru Dimitrie Popoviciu, din Arad, fost învățător în Cuvin, secretarul general al Reuniunii noastre învățătoresți. Încă în anul 1908, pentru preținse agitații, Comisia administrativă a comitatului Arad, l-a judecat la o amândă în bani de 100 cor., iar ministrul cultelor și a instrucției publice la pierderea postului din Cuvin. Tot atunci tribunalul regesc din Arad l-a pedepsit cu 3 luni de zile temniță de stat și 300 cor. amândă în bani, iar tabla regească din Oradea-mare l-a absolvat definitiv. Rehabilitat pe cale judecătorească, urma a-să cere aceasta și pe cale disciplinară, pentru a recâștigă drepturile pierdute prin sentința de amovare ministerială. Astfel încă în anul 1909, ministrul cultelor și a instrucțiunii publice, la cererea învățătorului Dimitrie Popoviciu, a ordonat Comisiei administrative din Arad ca să ocupe din nou cu aceasta afacere și să aducă noua sentință în cauză. În urma acestui ordin, Comisia administrativă ocupându-se Sâmbătă, 25 Martie (8 Aprilie) a. c., din nou cu afacerea, în urma unei frumoase apărări a dlui Dr. Iustin Marșieu, avocat în Arad, învățătorul Dimitrie Popoviciu, în schimbul unei pedepse de 100 cor., a intrat iarăși în toate drepturile învățătoresți pierdute. Sentința e deplină. Procurorul n'a mai apelat. S'a mulțumit. Învățătorul Dimitrie Popoviciu încă nu, căci

O carte de actualitate în chestii școlare. Dl Dr. *Onisifor Ghibu*, referent școlar în arhidieceză, a scos de sub tipar, acum de curând, o carte de actualitate, în care tratează în mod foarte interesant și instructiv referințele școlare din arhidieceză. Cartea a apărut în tipografia arhidiecezană din Sibiu. Cuprinde 138 de pagini. Costă 1 cor. Vom reveni.

Răsplata învățătorului. Într'un sat din străinătate (dar s'ar putea întâmplă și la noi) oamenii plăteau o parte din salariul învățătoresc în carne, ouă, cartofi, pui etc. O familie număroasă

și una din cele mai sărace își trimitea toți copiii la școală, dar nu făcea dascălului ceva cinste, nici măcar odată un pui de găină. Într-o zi totuși, iată fetița cea mai mare, Ileana, venind la școală, să apropie sfioasă de catedră și zice: „Mă rog, dle în vățător, a spus tata, că are să vă trimită un porc.“ „Spune tatălui tău, că mă voi bucura foarte mult,“ răspunde învățătorul surprins . . . A trecut două, trei săptămâni, însă porcul nu să iveă. „Dar cum rămâne cu porcul, care eră să mi-l trimiteti? — întrebă în sfârșit dascălul. — O, zise Ileana, porcul s'a făcut iarăși sănătos!“ (Telegraful rom.)

In chestia taxelor. În numărul nostru trecut am fost avizat restanțierii reuniunii, că-i vom publica în numărul viitor pe toți cu numele în organ. Având însă în vedere, că numărul organului nostru de față apare tocmai la sărbătorile învierii Dlui și nevoind a supără pe nime tocmai în aceste mari și sfinte zi, publicarea restanțierilor o amânăm pe numărul proxim.

— *Solviri în taxe și abonament:* Ioan Iancin taxă 2 cor., organ 5 cor.

— *Șezătoare literară a scriitorilor români* în Arad. După cum să vestește, scriitorii români dela noi și România, vor țineă o șezătoare literară, de natura celei ținute în Sibiu. la 5 Martie a. c., și în Arad, la duminica Tomii a. c.

Rectificare: În numărul trecut al organului nostru s'au strecurat mai multe erori de tipar. Așa pe pagina primă e a se ceti *nu* 11/25 Nov. 1900, ci 11/24 Nov. 1910. Pe pagina 97 la informațiunea „In chestiunea taxelor“ este a se ceti *nu* comunicăm, ci *publicăm* pe toți restanțierii. Pe pagina 99, la informațiunea „O rugare,“ aliniatul doi, șirul prim, este a-să ceti *nu* luptăm cu atâtea lupte, ci luptăm cu atâtea *lipse*. Ceia ce prin aceasta să rectifică.

Contribuiri. Din incidentul trecerii la cele eterne a învățătorului emerit din Nădlac, Mihai Chicin, întâmplată la 30 ianuarie 1911, ca răscumpărare de cunună, pentru „Fondul de editare a organului reuniunii înv. din ppiațele arădane I-VII au contribuit: „Nădlăcana“ 10 cor., Aureliu Petrovicu 5 cor., Aurel Șt. Șuluț 5. cor., Pavel Roșuț 2 cor., Simion Cozma 1 cor. Aurel Bărbuți 1 cor., Traian Țabic 1 cor., Efrem Brindea 1 cor., Vicențiu Guleș 1 cor., Ioan Ghebeleş 1 cor., Uroș Pinteș 1 cor., Ignat Raica 1 cor., Efrem Moldovan 1 cor., Efrem Hedeșan 1 cor., Alecsandru

Popoviciu 1 cor., Romul Nestor 3 cor., Ambroziu Coste 2 cor., Petru Flocos 2 cor., Corneliu Roman 5 cor., Lazar Caba 2 cor., Gligor Vidican 2 cor., Ioan Antal 3 cor., Stefan Lazar 2 cor., Uroş Morariu 1 cor., Ilie Mărginean 2 cor., Nicolae Mărginean 3 cor., George Chişiu 2 cor., Ioan Câmpan 1 cor., Ioan Mercea 5 cor., Petru Anoca 2 cor., Petru Păştean 1 cor., Lazar Faur 1 cor., Dimitrie Sălăjan 1 cor., Vasiliu Silade 1 cor., Alecsandru Mărginean 1 cor., Alecsandru Petroviciu 1 cor., Sofroniu Petroviciu 1 cor., Stefan Mărginean 1 cor., Teodor Precupaş 1 cor., Petru Pătroi 1 cor., G. M. 1 cor., Dr. Vicenţiu Marcoviciu 5 cor., Sofroniu Chicin 5 cor., Pavel Chicin 1 cor., Stefan Chicin 1 cor., Pavel Drăgan 2 cor., Dimitrie Stroia 2 cor., Nicolau Pătean 1 cor., Mihai Caba 2 cor., Stefan Stroia 2 cor., Ioan Precupaş 1 cor., Uroş Pătean 2 cor., Vasilie Onea 1 cor., Ioan Ilovici 50 fil., Orestie Bogdan 20 fil., Arcadie Olariu 50 fil., Stefan Faur 1 cor., Isa Mudrithi 1 cor., Atanasie Noghiu 1 cor., Topay Ferencz 2 cor., George Drăgan 1 cor., Pera Stroia 2 cor., Uroş Mărienuşi 1 cor., Uroş Stroia 1 cor., Acsenia Petroviciu 2 cor., Comuna bis. gr. or. română din Nădlac 25 cor., Georgiu Petroviciu 3 cor., Graţian Budó 1 cor., Uroş Totorean 3 cor., Sidonia Taucean 3 cor., Romulus Taucean 3 cor., Suma totală 157·20 cor. Pentru copie Georgiu Petroviciu.

Nota „Asociaţiune“. Comitetul central, în şedinţa s'a ținută la 6 Aprilie a. c., a decis, ca înmormântarea reposatului preşedinte, Iosif Şerca Şuluţu, să fie descrisă amănunţit în revista „Transilvaniei“, publicându-se toate Cuvântările funebrele şi toate telegramele de condolenţă primite de biroul Asociaţiunii. Totodată a luat dispoziţii pentru procurarea unui portret al fostului preşedinte, ce se va atârna în sala de şedinţe a comitetului central, alături de portretele celorlalţi preşedinţi.

În aceeaş şedinţă a autorizat pe dl Oct. C. Tăslăuanu să tipărească „Biblioteca populară a Asociaţiunii“ în 15.000 de exemplare, fiindcă din cele 10.000 de exemplare tipărite, abia mai sunt în deposit câteva sute. Secretarul, Oct. C. Tăslăuanu, a mai făcut următoarele propuneri pentru răspândirea Bibliotecii:

a) să se facă o circulară către toate despărţămintele, ca cu oca-

sia prelegerilor populare să înscrie cât mai mulți membrii ajutători, ca abonați ai Bibliotecii. Să se trimită fiecări despărțământ câte un deposit din broșurile apărute, pe cari să le plaseze cu ocazia prelegerilor populare și la adunările cercuale. b) Să se facă o adresă către toate băncile noastre, ca să primească în deposit un anumit număr de exemplare, pe cari să le desfacă la clienți, cum fac băncile „Bihoreana“ din Oradea-mare și „Mercur“ din Năsăud. c) Conferențiarul agronomic să facă propagandă pentru răspândirea Bibliotecii cu ocazia prelegerilor ce le ține la sate.

Prin aceste mijloace desigur că „Biblioteca populară a Asociațiunii“ în curând va ajunge la cifra de 15,000 de abonați. Într'un singur an se vor răspândi deci în popor peste 15,000 de broșuri, ceea ce înseamnă un pas uriaș făcut de prima noastră instituție culturală pentru educația țărănimii. Indemnăm și noi pe toți cărturarii a stărui din răspuțeri pentru răspândirea „Bibliotecii populare a Asociațiunii“.

Poșta redacției.

„ib.“ Lucrarea d-tale formând un caz obvenit în instrucțiune și însoțită fiind de unele observări-aprețieri, îi dăm loc la „Cronică.“

T. M. În E. Celea 3 lucrări din urmă le-am primit. Toate se vor publica, fiind de importanță și bine lucrate, notând numai atâta, că „Învățătura“ dela finea prelegerii practice am contras-o pe treapta sistemizării și aceasta pentru concentrarea abstracțiilor subiectului tratat.

I. S. În R. Chestiile literare, culturale totdeauna sunt de actualitate, prin urmare bunele recenzii (articoli) ce ni-ai trimis, se pot utiliza întocmai și la numerele următoare din foaia noastră. Mulțumindu-ți pentru celea de până aci, te rugăm se ne mai spicuiesti! . . .

B. În Cutina. Cele cerute urmează.

L. D. În S. Leacul — în chestia protocolului de dotație — nu poate fi altul decât urgentarea extradării-lui — la Ven. Consistor — prin intervenire personală.

I. T. În Lupești (Farkasháza). Ne-ai retrimis „Reuniunea“, dar nu înțelegem — cauza! Și nu, mai ales după ce celealalte — presupun — că le-ai primit. Tot ne mai dăm încă atestate?! . . .